

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1035

17. VELJAČE 2023. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

SADRŽAJ

8

Promocija knjige
Fragmenti – Izbor intervjua 2003. – 2022. (NIU Hrvatska riječ)

**Dva desetljeća
rada redakcije**

10

Položaj i prava nacionalnih manjina
u Srbiji i Hrvatskoj (XIII.)

**Obrazovanje – izazovi
manje izraženi
i lakše se rješavaju**

12

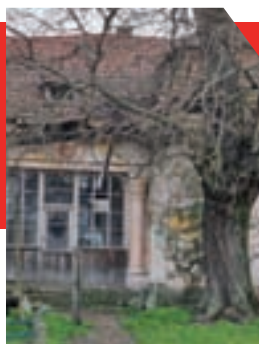
Karlo Ressler, zastupnik
u Europskom parlamentu
**U politici se vodim
kriterijem rezultata**

20

Život u naseljima
gdje žive Hrvati (II.)

Bez škole i trgovine

31

Natjecanje u Županji
**Valentini Jurković
titula Šokački cvit**

36

Povezivanje *svileni marama*
**Umjetnost
»na dva kraja«**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Mimo politike, ili ipak ne?

Za posljednjih deset godina odnosi Srbije i Hrvatske poboljšani su sedam puta. Ne, nije greškom napisano već je zaista tako. Ali to sedam puta ne odnosi se na međusobne političke odnose već na one gospodarske.

Politički odnosi na relaciji Srbija – Hrvatska su toplo-hladno, a i teško se mogu egzaktno izmjeriti. Oni gospodarski godinama idu mimo i ispred politike, a i mjerljivi su. Pa ako se promatra iz kuta gospodarske suradnje, onda stoji tvrdnja o sedam puta većoj suradnji od one koja je bila prije deset godina. Prije deset godina roba koja je prolazila srbijansko-hrvatsku granicu (u oba smjera) vrijedila je 667 milijuna eura. Prošle godine više od dvije milijarde. Uz to, za devet mjeseci prošle godine hrvatske tvrtke uložile su u Srbiji skoro 40 milijuna eura.

Susjede je još više zbližila pandemija koronavirusa i natjerala ih da trguju s onima koji su im najbliži, a što je bliže nego prvi susjedi, pa makar bili s druge strane granice. Pa makar im račune mrsile političke (ne)prilike.

Naravno, bez politike, ili bolje reći politikanstva, ne može se ni u gospodarstvu. Tako smo ovih dana čuli kako su gledatelji filma *Oluja*, dok su film gledali uz svoj omiljeni *smoki* i čokoladnu bananicu zapravo punili hrvatski mirovinski fond. Oni u mraku kino dvorane garantirano o tome uopće nisu ni razmišljali. Ali ima onih koji jesu.

Ne razmišljaju o tome ni radnici koji pune vrećice *smokija*. Njima je na pameti koliko ih plaćaju za to i koliko će im to značiti jednog dana za njihovu mirovinu.

Oni koji su spojili film o *Oluji*, *smoki* i hrvatski mirovinski fond vjerojatno nisu razmišljali da vlasnici iz Hrvatske svoju imovinu u Srbiji nisu zakačili za kotače i odvukli s druge strane granice. Ostavili su je u Srbiji, uposlili radnike i uz to zaradu su uložili u proširenje i osuvremenjivanje proizvodnje.

Srećom pa se gospodarstvenici ne opterećuju dnevnopolitičkim igrokazima.

Z. V.

Pavliček u NU2: Mora se sjesti i razgovarati

»Kao saborski zastupnik, kao član Odbora za Hrvate izvan Hrvatske, moja je dužnost i obveza obilaziti hrvatske zajednice, ne samo u Srbiji nego i u drugim europskim državama. U Srbiju sam išao na poziv Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva«, kazao je čelnik Hrvatskih suverenista **Marijan Pavliček** u emisiji HTV-a *Nedjeljom u dva*.

Podsjetimo, njemu je 4. veljače, nakon oduzimanja diplomatske putovnice i trosatnog čekanja na graničnom prijelazu Bogojevo, zabranjen ulazak u Srbiju. Pavliček je bio pozvan da u subotu, 4. veljače, prisustvuje 6. *Šokačkoj večeri* koju je u Vajskoj organizirala Hrvatska kulturna udruga *Antun Sorgg*. Ministar vanjskih i europskih poslova **Gordan Grlić Radman** iskazao je zbog ovoga srbijanskom kolegi **Ivici Dačiću** nezadovoljstvo, a MVEP je zbog toga prenio prosvjed i veleposlanici Srbije u Zagrebu.

U emisiji *Nedjeljom u dva* Pavliček je rekao kako je i prije bio u Srbiji, jer je obilazio hrvatsku zajednicu te da nije bilo većih problema. Problem je bio prije dva mjeseca, kada je išao k svojoj obitelji i nisu ga pustili u Srbiju. Naveo je kako tada nije imao diplomatsku putovnicu. No, tada nije želio »cirkus«, ne želi na taj način prikupljati političke bodove.

Pavliček je rekao kako je na temelju poziva udruge iz Vajske i nakon zabrane ulaska izvadio diplomatsku putovnicu i krenuo na put u Srbiju. Naglasio je da nije isto biti »Hrvat u Zagrebu, Hrvat u Vukovaru, a kamoli biti Hrvat u Republici Srbiji«.

Pavliček je poručio kako Hrvatska i Srbija trebaju imati dobre odnose, jer su susjedne zemlje bez obzira na to što se u nekim stvarima ne slažu.

»Ako želite riješiti probleme s nekim susjedom, onda s njim morate sjesti i razgovarati, koliko god se ne slagali s njim. A mi imamo dosta problema koje moramo riješiti. Ja sam tada mogao imati tiskovnu konferenciju i možda minirati dolazak

samog Dačića u Hrvatsku, dobiti možda nekoliko medijskih napisa, ali bih vjerovatno napravio štetu, posebice hrvatskoj zajednici u Vojvodini. Ipak mi je njihov prioritet iznad osobnih političkih bodova. Napravio bih moguću štetu budućih odnosa sa Srbijom, a oni su Hrvatskoj bitni zbog rješavanja pitanja granica. Moramo riješiti pitanje nestalih, a možemo riješiti i pitanje hrvatske zajednice u Vojvodini. Hrvatska mora riješiti i pitanje ratne odštete logorašima srpskih koncentracijskih logora. To ne možemo riješiti bez razgovora«, poručio je.

H. R.

Ove godine izgradnja prometnice Sombor – Kikinda

Izgradnja brze prometnice I.b reda od graničnog prijelaza Bereg s Mađarskom do prijelaza Nakovo s Rumunjskom, odnosno od Sombora do Kikinde započet će ove godine, najavio je predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović**. Dužina prometnice iznosit će 175 km, a radovi će trajati dvije do tri godine s početkom na dionici Bereg – Sombor.

»Skupa s ministrom građevinarstva, prometa i infrastrukture **Goranom Vesićem**, predstavnicima *Koridora Srbije, Puteva Srbije*, svih lokalnih samouprava koje se nalaze na trasi ceste – Sombora, Kule, Vrbasa, Srbobrana, Bečeja, Novog Bečeja i projektantima definirali smo ciljeve i zadatke za ovaj veliki i važan posao za cijelu

Srbiju, posebno za sjever Vojvodine«, rekao je Mirović nakon sastanka radne skupine za praćenje realizacije ovoga projekta.

Ministar građevinarstva, prometa i infrastrukture Goran Vesić izjavio je kako će ova prometnica pozitivno utjecati na razvoj sjeverne Vojvodine, jer će osigurati nove investicije, nova radna mjesta, razvoj turizma i drugih djelatnosti te će predstavljati najbržu vezu između jednog dijela Rumunjske i Mađarske.

Ministar je najavio ove godine i potpisivanje ugovora za izgradnju brze prometnice Beograd – Zrenjanin – Novi Sad.

J. D. B.

Kreiranje manjinskih politika

Unaprjeđenje položaja nacionalnih manjina kroz podizanje svijesti o značaju prava nacionalnih manjina, jačanje kapaciteta na lokalnoj razini, kao i uspostava sustava praćenja realizacije Akcijskog plana za nacionalne manjine bile su teme sastanka državnog tajnika Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Rejhana R. Kurtovića**, direktora Europskog

»Nacionalne manjine predstavljaju bogatstvo Srbije, čemu u prilog govori multinacionalnost i multikulturalnost naše zemlje s kojom se rijetko koja država može pohvaliti. Ministarstvo će, uz različite projekte s domaćim i međunarodnim partnerima, uvijek nastojati pratiti razinu manjinskih prava u Srbiji kao i njihovu stalnu afirmaciju i podizanje na što veću razinu sukladno s univerzalnim i regionalnim standardima manjinske zaštite.«

Na sastanku je predstavljen plan aktivnosti koje će provoditi Europski centar za manjinska pitanja (ECMI) iz Flensburga do sredine 2025. godine i kojima su obuhvaćena četiri područja: unaprjeđenje metodologije za praćenje ostvarivanja Akcijskog plana za nacionalne manjine; jačanje kapaciteta nacionalnih vijeća nacionalnih manjina; jačanje kapaciteta vijeća za međunarodne odnose; kao i podizanje svijesti državnih službenika o pravima nacionalnih manjina.

Predstavljene aktivnosti, usmjerene ka realizaciji dijela akcijskog plana za poglavlje 23 kojima se unaprjeđuje položaj nacionalnih manjina, provodit će projektni tim Europskog centra za manjinska pitanja (ECMI) iz Flensburga (Njemačka) koji se

centra za manjinska pitanja **Vela Petaia**, kao i predstavnika delegacije EU u Srbiji i GIZ-a, u okviru projekta »Podrška jačanju vladavine prava u Republici Srbiji«. Kako je priopćilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava projekt je financiran od strane EU i njemačkog Saveznog ministarstva za gospodarsku suradnju i razvoj (BMZ). Sastanak je održan 8. veljače u palači **Srbija**.

Državni tajnik Kurtović je istakao da Srbija ima dobar ustavni i zakonodavni okvir, kao i institucionalni sustav zaštite nacionalnih manjina, a o tome koliko se vodi računa o pravima nacionalnih manjina govori i činjenica da su resorni ministar, zadužen za ljudska i manjinska prava, kao i državni tajnik upravo iz manjinskih zajednica. Kako je kazao, to je dobar preduvjet da se pripadnici nacionalnih manjina s najviše razine vlasti mogu baviti implementacijom manjinskih prava i kreiranjem manjinskih politika.

»U Srbiji imamo 24 nacionalna vijeća nacionalnih manjina što znači da imamo veliku disperziju nacionalnih manjina. U tom smislu, slobodno možemo reći da su pojedine nacionalne manjine u potpunosti integrirane u društvo i da imaju ostvarenu visoku razinu prava, dok s druge strane imamo nacionalne manjine koje zahtijevaju posebnu pažnju, dodatno osnaživanje i podršku u podizanju razine njihovih prava«, rekao je Kurtović i dodao:

bavi istraživanjem različitih aspekata zaštite nacionalnih manjina u Europi.

Projektnu podršku aktivnostima usmjerenim na unaprjeđenje položaja nacionalnih manjina pruža projekt »Podrška jačanju vladavine prava u Republici Srbiji«, financiran od EU i njemačkog Saveznog ministarstva za ekonomsku suradnju i razvoj (BMZ), a za čiju je implementaciju zadužen Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

H. R.

Gospodarska suradnja Srbije i Hrvatske

Trgovina bez političkih granica

U prošloj godini trgovinska razmjena između Srbije i Hrvatske premašila je dvije milijarde eura. U usporedbi s 2021. povećanje je 53 posto

Bilateralne odnose Srbija i Hrvatska uspostavile su 1996. godine kada je potpisan Sporazuma o normalizaciji odnosa između SR Jugoslavije i Republike Hrvatske. Hrvatska pripada grupi 20 vodećih investitora u Srbiji, s oko 900 milijuna eura investicija u različite sektore, od trgovine i usluga, do prerađivačke industrije, i u novije vrijeme IT sektora. Srbija i Hrvatska imaju potpisanih više od 50 bilateralnih ugovora. Trend rasta gospodarske suradnje nastavljen je i prošle godine, a trgovinska razmjena dvije države uvećana je za čak 53 posto.

Rast izvoza i uvoza

Prema podacima Privredne komore Srbije trgovinska razmjena između Srbije i Hrvatske u prošloj godini iznosila je 2,047 milijardi eura.

»U usporebi s 2021. godinom to je 710 milijuna eura više ili iskazano u postocima 53,2 posto više. U promatranom razdoblju Srbija je u Hrvatsku izvezla robe i usluga za 1,154 milijardi eura, što je za 472,8 milijuna eura više (69,7% više) u usporedbi s istim razdobljem 2021. godine. Kako je rasla vrijednost izvoza u Hrvatsku, tako je rasla i vrijednost uvoza u Srbiju iz Hrvatske. Uvoz u 2022. godini

porastao je za 237 milijuna eura i iznosio je 897,2 milijuna eura, što predstavlja povećanje od 35,9% u odnosu na 2021. godinu«, kaže rukovoditelj Centra za regionalnu suradnju Privredne komore Srbije **Aleksandar Radovanović**.

Statistički podaci još uvijek nisu prošli detaljnu analizu, ali se već sada može reći da je razlog povećanog opsega trgovinske razmjene inflacija i pandemija kovida-19 koja je utjecala na to da se za uvoz i izvoz traže bliža tržišta.

Iz ovih podataka vidljivo je da Srbija u trgovinskoj razmjeni s Hrvatskom ostvaruje suficit. U prošloj godini on je iznosio 253,2 milijuna eura.

»U 2021. godini suficit je bio 17,4 milijuna eura, pa je u prošloj godini ostvaren rast za 235,8 milijuna eura«, kaže Radovanović.

Zanimljivo je da su suficitu Srbije u robnoj razmjeni pridonijele i hrvatske tvrtke koje posluju u Srbiji. Izvoz koji ona ostvaruju računa se kao i izvoz iz Srbije. Procjene su da oko 20 posto izvoza iz Srbije u Hrvatsku čini upravo izvoz tvrtki koje su u vlasništvu hrvatskih kompanija.

Srbija je u prošloj godini u Hrvatsku najviše izvozila električne energije, mineralna gnojiva, suncokretovo ulje, čarape, ulje od nafte, proizvode za transport i pakiranje robe

od plastike, dijelove šinskih vozila, tjestenine, namještaj, čokolade i proizvode od kaka, dušična gnojiva, kruh, pecivo, kolače i biskvite.

»U 2022. godini u Srbiju se iz Hrvatske najviše uvozilo električne energije, soje u zmu, hartije i karton, portland cementa, kontejnera od stakla za pakiranje robe, ulja od nafte i bitumenozonskih minerala, zračnih crpki, kompresora, mesnih prerađevina, kablova i ostalih električnih proizvoda«, kaže Radovanović.

»Podaci o snažnom rastu vanjskotrgovinske razmjene između Srbije i Hrvatske gotovo da iznenađuju s obzirom na prilično zategnute političke odnose. Ali, moglo bi se reći u našoj regiji je uvijek tako: obični ljudi i gospodarstvenici surađuju mnogo bolje nego političari. S druge strane, taj veliki rast govori o tome koliko je ta suradnja u neposrednoj prošlosti bila slaba. O tome svjedoči i činjenica da je robna razmjena Srbije s Bosnom i Hercegovinom za 50 posto veća nego s Hrvatskom. Dakle, ima još dosta prostora da se suradnja Srbije i Hrvatske poveća. I ta suradnja svakako bi bila bolja kada bi odnosi između političkih elita bili bolji, tj. kada bi političke vođe malo više vodile računa o interesu svoje nacije, a ne o vlastitim. I, naravno, kada bi se malo više ugledali na gospodarstvenike. Nažalost, u tom pogledu nisam optimist, mislim da će se u doglednoj budućnosti gospodarske veze između Srbije i Hrvatske razvijati nasuprot političkim, a ne uz njihovu potporu«, kaže ekonomski novinar **Mijat Lakićević**.

Investicije

Prema podacima Narodne banke Srbije, počevši od 2010. godine i zaključno s trećim kvartalom 2022., priljevi po osnovu ulaganja hrvatskih rezidenata u Srbiju iznosili su 403,5 milijuna eura čime je Hrvatska zauzela 17. mjesto na listi zemalja s najvećim ulaganjima u Srbiju u navedenom razdoblju.

Podatke analizirane u ovom tekstu dobili smo od Privredne komore Srbije. Htjeli smo ih usporediti s podacima Hrvatske gospodarske komore, ali u odgovoru koji smo dobili iz predstavništva HGK-a u Beogradu rečeno nam je da Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske još nije objavio službene podatke, uz napomenu da se podaci koje koristi Državni zavod za statistiku Republike Srbije bitno razlikuju od podataka Hrvatskog zavoda za statistiku.

»U prvih devet mjeseci 2022. godine ulaganja hrvatskih rezidenata iznosila su 39,7 milijuna eura. Prema podacima Hrvatske narodne banke, direktna investicijska ulaganja Hrvatske u periodu od 1993. do 2022. godine iznose 897 milijuna eura«, kaže Radovanović.

Najveći dio od 40 milijuna eura, koliko je u prvih devet mjeseci ove godine investirano od strane hrvatskih tvrtki u Srbiju, odnosi se na IT sektor. Tako je u Srbiju prošle godine iz Hrvatske došla kompanija **Q Agency**, jedna od najbrže rastućih IT kompanija u regiji.

»Naša kompanija posluje širom svijeta – imamo urede u Londonu, Zürichu, Zagrebu, a na Filipinima smo nedavno pokrenuli development centar. Rapidno se razvijamo, pa se paralelno povećava potreba za zapošljavanjem novih stručnjaka. Zato smo početkom 2022. otvorili svoje predstavništvo u Srbiji, a već u rujnu otvorili smo ured i u Beogradu. Za nas je ovo prirodan potez, jer je riječ o zemlji koja je blizu Hrvatske gdje je naša kompanija i nastala. Prije svega, između nas postoji kulturološka povezanost. Uvjeran sam da ćemo zaposliti kvalitetne ljude i ovo je prilika da poručim da smo spremni uložiti u njih i zajedno s njima rasti«, izjavio je prilikom otvaranja ureda u Beogradu izvršni direktor **Q Agency Filip Ljubić**.

Dio investicija odnosi se i na reinvestiranje, jer su hrvatske kompanije ostvarenu dobit u svojim tvrtkama u Srbiji investirale u novu proizvodnju. U Agenciji za privredne registre više je od 1.000 hrvatskih tvrtki u Srbiji, a u njima je uposleno više od 10.000 radnika.

Z. V.

Dva desetljeća rada redakcije

Za jubilej rada redakcije NIU Hrvatska riječ tiskana je knjiga koja sadrži fragmente iz izabranih 50 intervjuva. Od prvog broja tjednika Hrvatska riječ intervju je redovita rubrika, više od tisuću ljudi govorilo je za Hrvatsku riječ

NIU *Hrvatska riječ* organizirala je predstavljanje knjige *Fragmenti – Izbor intervjuva 2003. – 2022.* u nakladi ove ustanove, koje je održano 9. veljače u Novoj čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. Knjiga je nastala u povodu obilježavanja 20 godina od izlaska prvog broja tjednika *Hrvatska riječ* (31. siječnja 2003. godine) i u njoj se nalaze izabrani intervjui među više od tisuću objavljenih u *Hrvatskoj riječi*.

Intervjui su odabrani tako da se mogu čitati i kao kronika proteklih 20 godina iz kuta političkog života u Srbiji, iz kuta odnosa Srbije i Hrvatske, odnosa Hrvatske prema svojoj manjini u Srbiji, iz kuta gospodarske suradnje, iz kuta društvenih i političkih promjena. Urednica ovog izdanja je novinarka i urednica političke rubrike u tjedniku *Hrvatska riječ* **Jasminka Dulić**, a predgovor je napisao novinar i nekadašnji urednik beogradskog lista *Danas*, direktor istraživačko-izdavačkog centra *Demostat* **Zoran Panović**.

Razvojni put

Ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović** naveo je na promociji kako je ova ustanova prošle godine proslavila 20 godina od osnutka, a ove godine proslavlja 20. rođendan od izlaska prvog broja tjednika *Hrvatska riječ*, te da se s vremenskom distancom od 20 godina može sigurnije sagledati značaj *Hrvatske riječi*, ne samo u prostoru ovdašnje hrvatske zajednice već i unutar ovdašnjeg društva.

»Možemo pratiti razvoj Ustanove, a na tragu prijašnjih iskustava jasnije planirati medijsku sliku zajednice, razvoj medija te važnost informacija u novim kontekstima digitalnog doba. Tjednik *Hrvatska riječ* kroz svoj razvojni put nesumnjivo je zauzela ulogu kroničara velikog broja događanja, manifestacija, političkih previranja i zbivanja u našoj zajednici kao prioritetno važnih tema. No, usporo s tim i kao neizostavni i sastavni dio društva u kome zajednica obitava, tjednik je bilježio zbivanja u Vojvodini, Srbiji, ali i regiji. *Hrvatska riječ* postala je glavni informa-

tor aktualnosti iz svih područja života naše zajednice, posebice političkih, kulturnih, gospodarskih, prateći ne samo glavne i visoko važne aktere ovih događanja već i informacije važne za svakodnevni život svakog člana naše zajednice, ali i informacije od važnosti za sve obične građane.«

Ladislav Suknović je naglasio kako je *Hrvatska riječ* bogata riznica arhivske građe brojnih manifestacija, programa, projekata i važnih prigoda iz naše zajednice.

»Brojni istraživači često posegnu za sačuvanim prilozi, fotografijama i pričama iz bogate arhive, no još važnije jest da se u našem tjedniku donose i aktualiziraju prilozi i značajke iz povijesti. *Hrvatska riječ* postala je čuvarom sjećanja na brojne članove naše zajednice, istaknute osobe, brojne događaje iz prošlosti, ali i vjerni čuvar standardnog hrvatskog jezika i naših dijelakata, ne samo kroz tjednik već i kroz bogatu nakladničku djelatnost spisatelja naše zajednice. *Hrvatska riječ* se profilirala i kao najvažniji promoter sveukupne hrvatske kulturne materijalne i nematerijalne i jezične baštine u Vojvodini i Srbiji, afirmirajući nove projekte, mlade talente, nove vizije i kreativne pristupe«, rekao je Suknović i istaknuo kako je *Hrvatska riječ* postala moderan i aktualan informativni tjednik, i to ne samo tiskano izdanje u sadržinskom smislu već i u pogledu tehničke opremljenosti i vizualnog identiteta, kao i kroz brojne suvremene digitalne platforme u nastojanju da ustanova prati korak s novim trendovima i aktualnostima, ali i u želji da se približi čitateljskoj publici svih generacija, opredjeljenja, nacija, vjeroispovijesti.

»Postala je *Hrvatska riječ* uzoriti i respektabilan izvor informacija na koji se sve češće pozivaju renomirani mediji u Srbiji i regiji«, rekao je on.

Kronika proteklih 20 godina

Glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević** rekla je kako su prošla i početak ove, dvije godine u kojima je NIU *Hrvatska riječ* obilježila značajne datume za ovu ustanovu.

»Osmog svibnja 2022. bilo je 20 godina od osnutka NIU *Hrvatska riječ*, 17. lipnja 2022. tiskali smo 1000. broj našeg i vašeg tjednika, a 31. siječnja ove godine bilo je 20 godina od tiskanja prvog broja *Hrvatske riječi*. Prilikom proslave svih naših obljetnica trudili smo se ostaviti nešto trajno. Tako smo za 15 godina *Hrvatske riječi* pripremili izložbu naslovnica tjednika, a za 20 godina izložbu fotografija iz naše bogate foto arhive. Htjeli smo i sada, kada slavimo 20 godina rada redakcije, nešto trajno ostaviti. A to je ovoga puta knjiga *Fragmenti – Izbor intervjuja 2003. – 2022. godine*.

Zlata Vasiljević je naglasila kako je od prvog broja tjednika intervju redovita rubrika i da je više od tisuću ljudi govorilo za *Hrvatsku riječ*.

»Intervju je jedna od najzahtjevnijih novinarskih kategorija. Za dobar intervju važno je odabrati sugovornika, procijeniti u danom trenutku koliko intervju može imati značaja, dati odgovore na aktualna pitanja. Pripremiti se dobro za intervju, jer novinar mora biti ravnopravan sa svojim sugovornikom. Izborom intervjuja u ovoj knjizi željeli smo pokazati kako je u proteklih 20 godina *Hrvatska riječ* bila tjednik koji nije ostao samo zatvoren unutar svoje zajednice. Jeste nama najznačajnije da prostor u novinama dobije sve ono što se tiče same naše zajednice, da ispratimo svako postignuće naše krovne institucije HNV-a, postignuća u obrazovanju, političkom djelovanju, manifestacije, programe naših udruga, život naših ljudi, ali isto tako prostor naših novina je otvoren i za šire teme koje se također dotiču naših ljudi. I upravo to smo željeli pokazati ovom knjigom. Za *Hrvatsku riječ* govorili su ljudi iz političkog, društvenog, javnog, sportskog života Srbije i Hrvatske.«

Bitan dokument vremena

Urednica ovog izdanja Jasminka Dulić govorila je o tome kako je knjiga nastala.

»Bilo je teško od preko tisuću intervjuja izabrati pedesetak. To je bio najteži zadatak, a plus to što nije bilo prostora u knjizi za cjelovite intervjuje, te ih je trebalo i

skraćivati i zato se knjiga zove *Fragmenti*. Ova knjiga sadrži fragmente iz 50 intervjuja. Kriterij u izboru je bio da pokažemo da mi u svome radu nismo ograničeni samo na našu hrvatsku zajednicu, kako nas često optužuju da se getoiziramo, nego da izlazimo iz tog okvira i na taj način što intervjuiamo ljude koji nisu pripadnici hrvatske zajednice da vidimo kako oni vide nas. Zato u knjizi nisu uključeni neki intervjui s ljudima iz naše zajednice, a bit će prilike da se i to napravi. Mislim da mi kao ustanova trebamo imati što više publikacija u svojoj nakladi koje su novinarskog publicističkog karaktera. Iako postoji online arhiva tekstova objavljenih u tjedniku, mislim da bi se, osim intervjuja, moglo u publikacijama svo to bogatstvo na određen način objediniti i objaviti kao publikacije u tiskanom izdanju, od reportaža pa do feljtona.«

U predgovoru ove knjige Zoran Panović, među ostalim, piše da se intervjui ne mogu getoizirati na takozvana manjinska pitanja već oni tematski zalaze široko u složenost srpsko-hrvatskih odnosa, historijskih bremenitosti i europskih nada. »Intervjui su profesionalno vođeni, prilično su atraktivni za čitanje, pa je ova relevantna kolekcija, pored toga što je bitan dokument vremena, i dobar udžbenik za studente novinarstva kada se upoznaju s formom intervjuja. Uostalom, akter knjige, zagrebački novinar **Aleksandar Stanković** i kaže – intervju je najjača forma novinarstva. *Fragmenti* pred vama to potvrđuju.«

Promociji su nazočili i v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** sa suradnicom **Klarom Dulić Ševčić**, član Vijeća Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Ninoslav Radak**, kao i generalni konzul Generalnog konzulata RH u Subotici **Velimir Pleša**, koji je rekao kako je u knjizi koja je ovom prilikom promovirana objavljen i fragment intervjuja s nogometnim trenerom **Miroslavom Ćirom Blaževićem**.

»Ćiro je umro prije dva dana. Njegove riječi, taj intervju kazuje i koliko je ova knjiga važna i samom činjenicom njegove smrti. Time je knjiga danas već puno vrednija nego prije kada je došla iz tiska.«

Z. S.

OBRAZOVANJE – izazovi manje izraženi i lakše se rješavaju

»Još uvijek bilježimo slučajeve nespremnosti upošljavanja jezično stručnog kadra, negiranja mogućnosti pohađanja nastave na hrvatskom jeziku ili animiranja pojedinaca radi stvaranja negativne klime oko upisa djece u nastavu i programe na hrvatskom jeziku«, kaže Jasna Vojnić

O d svog osnutka 2002. godine Hrvatsko nacionalno vijeće je puno vremena, resursa i pažnje posvećivalo obrazovanju i problemima u obrazovanju. Možda i najviše od četiri područja o kojima skrbi zbog složenosti i značaja obrazovanja. Kroz dvadeset godina učenici, nastavnici i Vijeće su se suočavali s brojnim problemima, među kojima su bili nedostatak udžbenika, nesenzibiliranost i izostanak suradnje od strane pojedinih predstavnika vlasti i ravnatelja škola, mali obuhvat djece u obrazovanju na materinjem jeziku, neinformiranost, nezainteresiranost i strahovi roditelja i drugo. Jesu li ti problemi s kojima se HNV nosio kroz dvadeset godina u odnosu na današnje vrijeme prestali pitali smo predsjednicu HNV-a **Jasnu Vojnić**, koja je prije dolaska u Vijeće radila kao psihologinja u osnovnoj školi, a i u samom Vijeću se u početku angžmana bavila primarno pitanjima obrazovanja.

Problemi se lakše rješavaju

Vojnić kaže kako su u odnosu na prijašnja vremena problemi »manje izraženi i lakše se rješavaju«, te objašnjava: »ali, ne iz razloga što je Srbija učinila sve što je potrebno nego zbog toga što su resursi Hrvatskog nacionalnog vijeća kroz godine iskustva i rada osnaženi. Možda se vremenom mijenjala vrsta i broj izazova, ali nas oni ni danas ne mimoilaze. U Srbiji još uvijek nisu sustavno riješena otvorena pitanja u obrazovanju, kao ni u jednom drugom području koje se tiče nacionalnih manjina. Postoje izdvojeni slučajevi rješavanja kao što je bilo pitanje nedostajućih udžbenika ili izmjena Odluke o broju i prostornom rasporedu javnih srednjih škola na teritoriju AP Vojvodine, ali upošljavanje osobe u Ministarstvu prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije koja će biti angažirana na svim poslovima vezanim za obrazovnu reformu na hrvatskom jeziku jednako kao i na srpskom ili provođenje inspeksijskog nadzora jesu li svi ravnatelji škola proveli anketu za izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture ili provođenje pozitivne kampanje od strane države za upis djece u nastavu na manjinskim jezicima još uvijek ne postoji«.

Prema njenom mišljenju »klima otupljavanja hrvatsko-srpskih odnosa« još uvijek se nije prelila na obrazovanje i još uvijek bilježimo slučajeve nespremnosti upošljavanja jezično stručnog kadra, negiranja mogućnosti pohađanja nastave na hrvatskom jeziku ili animiranja pojedinaca radi stvaranja negativne klime oko upisa djece u nastavu i programe na hrvatskom jeziku.

»Ipak, budući da su godine iskustva iza nas, jasniji pregled obrazaca zaprečavanja, čvršći stav po pitanju držanja 'crvenih linija' i nada da će se uskoro sve to relaksirati, možemo reći da su izazovi manje izraženi i da ih lakše rješavamo«, kaže Vojnić.

Jedno od glavnih obilježja koje je pratilo uvođenje i razvitak obrazovanja na hrvatskom jeziku u Vojvodini je bilo oslanjanje na vlastite snage i ustrajan rad prije svega nacionalnomanjinskog vijeća, organizacija i pojedinaca usprkos brojnim nerazumijevanjima i pasivnosti nadležnih za područje odgoja i obrazovanja od ministarstava pa do odgojno-obrazovnih ustanova. Tako, kaže Vojnić, jedina aktivnost kojoj su inicijator bila državna tijela i problem je riješen na zadovoljavajući način je rješavanje pitanja nedostajućih udžbenika.

»Trojnim Memorandumom između Ministarstva obrazovanja, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Zavoda za udžbenike i Hrvatskog nacionalnog vijeća 2016. godine otpočelo se rješavati to pitanje i unatoč obrazovnoj reformi i obavezi ponovne izrade svih udžbenika ovo pitanje je gotovo u cjelini zatvoreno. Ostaju još autorski udžbenici za Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, nekoliko nacionalnih dodataka i pojedini programi nastave i učenja. Premda s ljudskim resursima i vanjskim stručnjacima iz zajednice, ali možemo reći kako ova procedura suradnički funkcionira. Sve ostalo bilo je uspješno realizirano zahvaljujući inicijativi, naporima i zalaganju Hrvatskog nacionalnog vijeća – lektorat hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, otvaranje odjela u Medicinskoj srednjoj školi u Subotici, izmjena Odluke o broju i prostornom rasporedu javnih srednjih škola na teritoriju AP Vojvodine u kojoj je uvršten Hrvatski školski centar, otvaranje prvih jaslica na hrvatskom jeziku, stručno usavršavanje nastavnika, učitelja i odgojitelja, poticaji za studente, prijevoz učenika do

najbliže škole na hrvatskom jeziku, kao i brojne izvannastavne aktivnosti kojih u ovom trenutku Bogu hvala ima toliko da su na veliko zadovoljstvo i djece i uposlenih u našem obrazovnom sustavu», kaže Vojnić.

Neriješeni problemi

Ipak, ostalo je još neriješenih pitanja koja prate odgoj i obrazovanje na hrvatskom jeziku. Neka od njih, navodi Vojnić, su preuzimanje obveze financiranja prevođenja javnih isprava, inoviranja programa nastave i učenja, transparentno formiranje komisija za pregled udžbenika

na način uključivanja stručnih ljudi, uvrštavanje Hrvatskog školskog centra u Mrežu predškolskih ustanova i vrtića kao i osnovnih škola na teritoriju Grada Subotice, upošljavanje jezično stručnog kadra i drugi.

»Ipak, glavni problem, kao što sam već naglasila, iz kojeg proističu svi manji kao i praktične poteškoće jest površan, neposvećen ili čak još uvijek zaprečavajući odnos prema obrazovanju općenito na manjinskim jezicima u Srbiji. Kada bi se Srbija htjela zaista posvetiti postavljanju obrazovanja na čvrste temelje europskih vrijednosti, vidjelo bi se to i u Akcijskom planu za nacionalne manjine i u ishodima provedbe preporuka Međuvladinog mješovitog odbora između Hrvatske i Srbije. Kada bi se počele slati afirmativne poruke s vrha vlasti o vrijednosti upisa djece u nastavu na manjinskim jezicima, niti ravnatelj škole ne bi održavali roditeljske sastanke na kojima se ostavi prostor za dvojbu ili strah. Kada bi prosvjetna inspekcija jednom prekontrolirala sve škole s temom jezičnog upošljavanja kadra, i ravnatelj bi napravili pomake u tom smjeru. Ipak, sve ovo nema dovoljnu vremensku distancu da komentiramo je li se nešto promijenilo otkako su Hrvati dio vlasti u Srbiji. Na to, nadamo se pozitivno, moći ćemo tek kasnije odgovoriti.«

Različite startne pozicije

U skladu s temom ovoga serijala postavili smo i pitanje o tome koje su sličnosti a koje razlike u obrazovanju nacionalnih manjina, odnosno Srba u Hrvatskoj i Hrvata u Srbiji.

»Sličnosti su da i oni imaju brojna otvorena pitanja, ipak s razlikom da su startne pozicije nemjerljive. Hrvatska, na primjer, za potrebe stručnog usavršavanja kadra u nastavi na srpskom jeziku izdvojila je 26.000, a Srbija svega 88 eura. U Ministarstvu znanosti i obrazovanja postoje savjetnici zaduženi isključivo za nastavu na srpskom jeziku,

a Hrvati u Srbiji udžbenike za svoju nastavu pišu s klupice ispred Ministarstva. Mnogo je primjera, no ipak ne uspoređujemo se zbog činjenice što nam je u interesu da Hrvatska ima zadovoljnu svoju nacionalnu manjinu, čemu i mi u Srbiji težimo«, odgovara Vojnić.

Na koncu, zanimalo nas je postoji li suradnja na planu odgoja i obrazovanja s predstavnicima Srba u Hrvatskoj. Vojnić kaže kako su pojedine škole u Srbiji uspostavile takve suradnje no HNV još u području obrazovanja nije.

»Sporazum, nedavno potpisan između Demokratskog saveza Hrvata

u Vojvodini i Samostalne demokratske srpske stranke, predviđa realiziranje takvih aktivnosti, a na susretu koji smo imali prije dva tjedna, dogovorili smo se uskoro to operacionalizirati«, kaže Vojnić.

Podsjetimo, u Deklaraciji koju su potpisali predsjednici dviju političkih manjinskih stranaka **Tomislav Žigmanov** i prof. dr. sc. **Milorad Pupovac** među ostalim se navodi kako su »suglasni raditi na planu stvaranja uvjeta za bolji život i zaštitu prava, kako svoje tako i druge partnerske zajednice«, te se obvezuju »na unaprjeđenje dosadašnje suradnje u svim područjima društvenog, političkog, privrednog, kulturnog i sportskog života na korist naših zajednica i država u kojima živimo«.

Jasminka Dulić

Kroz serijal članaka podastrijeti ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

Karlo Ressler, zastupnik u Europskom parlamentu

U politici se vodim kriterijem rezultata

Jasno je da su Hrvati u Srbiji upućeni i na vlasti u Beogradu i Novom Sadu i dobro je da, osim što imaju bliske odnose s Hrvatskom grade takve odnose i sa Srbijom, državom u kojoj žive, rade i stvaraju te da pokušavaju sjesti za stol i surađivati s većinskim narodom * Glavna temeljna razlika je da hrvatski građani srpske nacionalnosti i njihovi predstavnici već godinama uživaju jedan partnerski odnos hrvatske države i hrvatske Vlade, a nadamo se da će to tako biti uskoro i u Srbiji

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Zastupnik u Europskom parlamentu **Karlo Ressler** (1989.) već je kao student postao aktivnim članom Hrvatske demokratske zajednice kada je počela njegova, može se reći, strelovita karijera. Sudjelovao je u dvije europske kampanje ove stranke 2013. i 2014. i u kampanjama za parlamentarne izbore. Od 2013. do 2016. je radio kao asistent tada zastupniku u Europskom parlamentu, sadašnjem premijeru Hrvatske **Andreju Plenkoviću**, a 2014. se zaposlio na Pravnom fakultetu u Zagrebu kao asistent. Nakon pobjede HDZ-a na parlamentarnim izborima 2016. godine postao je savjetnik predsjednika Vlade za pravna i politička pitanja, a 2019. godine postaje nositelj liste HDZ-a za europske izbore kada je i izabran za eurozastupnika. Kao prioritete svog parlamentarnog rada ističe odgovornu migracijsku politiku, uravnoteženi razvoj za sve dijelove i sve generacije Europe i očuvanje kvalitete europskog načina života u vrijeme velikih tehnoloških i globalnih promjena. Bio je potpredsjednik Mladeži europske pučke stranke (YEPP) u dva mandata.

Ressler je pokazao interes i za pitanja i probleme Hrvata u Srbiji te je o njima govorio i u Europskom parlamentu, a u Subotici je boravio koncem prošle godine kada je prisustvovao obilježavanju dvadesete obljetnice Hrvatskog nacionalnog vijeća te konstituiranju novoizabranog Vijeća. Omogućio je kao posebnu vrstu potpore Hrvatima u Srbiji šestotjedno stažiranje predsjedniku Mladeži Demokratskog saveza Hrvata Vojvodine **Mari-nu Piukoviću** u njegovom Uredu u Bruxellesu, a kako

nam kaže ta vrsta potpore će se nastaviti i dalje te će se i drugi mladi Hrvati iz Srbije uključivati u ovaj studijski program.

► **Kao početak otopljavanja odnosa između Hrvatske i Srbije najavljivan je dolazak potpresjednika Vlade Srbije Ivica Dačića i ministra Tomislava Žigmanova na Božićni domjenak Srpskog narodnog vijeća u Zagrebu. Dva ministra i predstavnici srpske i hrvatske manjine susreli su se zatim i u Subotici. Mogu li, kako to žele Milorad Pupovac i Tomislav Žigmanov kao predstavnici srpske i hrvatske manjine biti zaista »most između dva naroda i dvije države« i put za uspostavljanje boljih odnosa?**

Bilo bi logično da budu. To su pozitivne, ohrabrujuće geste koje mogu biti poticaj da se razvijaju normalni odnosi. Riječi su tu ipak često jeftine, a ono po čemu treba suditi napredak u odnosu dvije države su djela, a za to se treba još strpiti. Između dvije zemlje puno je još otvorenih pitanja, a većina ih proizlazi iz Domovinskog rata, agresije na Hrvatsku i nasljeđa 90-ih. U politici je posebno bitan kriterij rezultata – ono što je napravljeno za građane, ono što ostaje; u ovom slučaju što je napravljeno za manjinske zajednice i odnose kao jedini objektivni kriterij. U tom smislu, kada razina prava i atmosfere u kojoj žive Hrvati u Srbiji bude nalik onoj kako je to ostvareno za Srbe u Hrvatskoj, onda ćemo moći reći da je to u potpunosti uspjelo.

► **A gdje vidite te razlike u položaju dvije manjine, koje su najznačajnije?**

To se vidi na vrlo širokom polju manjinskih prava i svih visokih standarda koje je Hrvatska morala ispuniti tijekom pristupnih pregovora za Europsku uniju. Jedan takav primjer je svakako i pitanje jezika, na što sam upozoravao i u Europskom parlamentu, kao i važnost zastupljenosti manjina u predstavničkom tijelu na nacionalnoj razini. Tu je i pitanje uključenosti hrvatske nacionalne manjine i u vlasti na lokalnoj razini, što je u dobrom dijelu Hrvatske danas praksa. Glavna, temeljna razlika je da hrvatski građani srpske nacionalnosti i njihovi predstavnici već godinama uživaju jedan partnerski odnos hrvatske države i nadamo se da će to tako biti uskoro i u Srbiji.

► **Kako je regulirano polje manjinskih prava, osobito sudjelovanja manjina u odlučivanju u Europskoj uniji; je li to jednoznačno ili pak svaka država ima pravo na neki svoj način to regulirati?**

Jasno je da svaka od 27 država članica ima svoj specifičan sustav i regulira to pitanje na jedinstven način, ali poštivajući temeljne i osnovne standarde europske politike zaštite manjina. Svaka država koja želi postati članica mora dokazati da poštuje zajedničke europske vrijednosti, koje bez ikakve dileme obuhvaćaju najviše standarde manjinskih prava.

► **U Srbiji ne postoje garantirani mandati kao u Hrvatskoj i ministar Dačić je ponovio da je to vrlo teško ostvariti, da bi se morao mijenjati Ustav i zakoni i da će to ići teško. Je li to moguće tako prihvatiti ukoliko se želi postati članicom EU ili nije?**

Bez obzira što ne postoji takvo izričito europsko pravilo, postoje visoki standardi koji zahtijevaju primjereni model participacije nacionalnih manjina u donešenju odluka, a osobito dosljednost i poštivanje onoga što se dogovori, primjerice člankom 9. međudržavnog sporazuma iz 2005. koji jamči zastupljenost Hrvata u predstavničkim tijelima Vojvodine i Srbije.

► **Zašto se poslije skoro trideset godina od završetka rata nikako ne mogu usuglasiti viđenja na događaje iz prošlosti, što se događalo u ratu?**

Moj stav je tu vrlo jasan. Srbija nije uvijek pokazala spremnost da raskine s jednim malignim naslijeđem poražene i duboko pogrešne politike **Miloševićevog** režima. Postoje temeljna civilizacijska pitanja oko kojih bismo morali biti na istoj liniji. Uzmimo pitanje nestalih. Za tisuće hrvatskih obitelji to još uvijek predstavlja jedno teško poglavlje koje neće biti zatvoreno dok se ne riješi pitanje sudbina njihovih najbližih.

► **Nedavno ste boravili u Subotici i prisustvovali konstituirajućoj sjednici Hrvatskog nacionalnog vijeća i proslavi 20. obljetnice HNV-a? Kako vidite položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji?**

Bilo mi je vrlo emotivno biti u Subotici u predbožićno vrijeme pri reizboru **Jasne Vojnić** za predsjednicu Hrvatskog nacionalnog vijeća. Hrvati Vojvodine zadužili su u mnogo čemu Hrvatsku, ponosno čuvajući hrvatsko ime, hrvatsku riječ, identitet i svoju vjeru u izrazito teškim okolnostima. Iz svega se vidi duboko europsko, srednjoeuropsko, civilizacijsko opredjeljenje hrvatske zajednice.

Rekao sam i na svečanoj akademiji povodom proslave 20. obljetnice HNV-a, biti Hrvat u Srbiji je daleko teže nego što je biti Hrvat u Gradišću ili Hrvat u Moliseu. Hrvatska toga mora uvijek biti svjesna i zbog toga je potrebna posebna podrška Hrvatske.

► **Trenutačno izgleda da više pažnje posvećuje Hrvatska svojoj manjini, osobito u financijskom smislu, negoli to čini država čiji su građani i Hrvati, odnosno Srbija. Na koji način se može taj disbalans riješiti, imajući u vidu da Hrvatska vrlo izdašno financira nacionalne manjine koje žive u njoj?**

Činjenica je da hrvatski građani srpske nacionalnosti u Hrvatskoj imaju razumijevanje, suradnju i financijsku

podršku koja na žalost za Hrvate u Srbiji često izostaje.

► **Što se tu može učiniti?**

Hrvatsko nacionalno vijeće to vrlo dobro razumije i ne treba sugestije sa strane. Prvo, bitno je posvetiti se razvijanju što dubljih veza hrvatske zajednice s Hrvatskom i osigurati da Hrvatska stoji iza svojih sunarodnjaka u Srbiji. Međutim, bitan je i drugi korak koji se sada pokušava ostvariti. Mora se zajednički sjesti za stol i pokušati biti uključen u donošenje odluka srbijanskih institucija važnih na hrvatsku zajednicu u Srbiji. Srbija sada treba smoci snage svojim djelovanjem osigurati zaštitu prava hrvatske nacionalne manjine.

► **Kako ocjenjujete imenovanje Tomislava Žigmanova za ministra u Vladi Srbije i postavljanje nekoliko hrvatskih predstavnika u AP Vojvodini i u Novom Sadu?**

To je pozitivan iskorak, jer je nužno raditi s institucijama Srbije. Tomislav Žigmanov je od 1990-ih prvi politički predstavnik hrvatske zajednice s ključnom ulogom u izvršnoj vlasti Srbije. Kao Hrvati u Srbiji, upućeni ste i na vlasti u Beogradu i u Novom Sadu i dobro je da, osim što se kontinuirano razvijaju odnosi s Hrvatskom, gradite dobre odnose i sa Srbijom, državom u kojoj živite, radite i stvarate. Rekao sam vam da se osobno volim u politici voditi kriterijem rezultata: onim što je na kraju ostvareno i što je isporučeno za građane, jer je na kraju to pravi ključni kriterij po kojemu će se suditi.

► **Što Hrvatska dobija ulaskom u Schengen i u eurozonu? Gubi li nešto? Puno je kritika na poskupljenja, a kritičari smatraju i kako ovo nije bio pravi trenutak, zbog**

visoke inflacije, za uvođenje eura?

Isto bi govorili dežurni kritičari i da smo ušli prije tri ili za tri godine. Sve kratkoročne turbulencije će nestati kao što su nestale i u drugim državama u svjetlu dugoročnih koristi za hrvatska poduzeća, gospodarstvo, za izvoznike i za hrvatske građane. Ključno je da smo ušli u uži krug europske integracije, da smo se na još jedan dodatan način strateški opredijelili prema povezanijem i jedinstvenim europskim prostorom. Takav izbor Hrvatske je vrlo jasan i logičan i dugoročno inteligentan. Postali smo članica jednog elitnog civilizacijskog kluba sa samo 15 država koje su istodobno i članice EU i NATO-a i eurozone i Schengena. Istodobno, od te simboličke razine još je

važnije da će konkretni rezultati i konkretne dobrobiti biti itekako priustni.

► **Kako biste odgovorili na kritike onih koji smatraju da Hrvatska gubljenjem svoje valute gubi dio svoje suverenosti i samostalnosti?**

Odgovorio bih jednostavno: da je upravo suprotno. S našim članstvom i još dubljom integracijom u europsku jezgru osnažujemo našu samostalnost, našu neovisnost i suverenost. Ako pogledamo pitanje hrvatske kune, u vrijeme kada smo je uveli nismo ju uveli radi nekakvog dekora, nismo ju uveli da ona bude ukras već je njezina svrha bila biti sredstvo ostvarivanja blagostanja za hrvatske obitelji. Ekonomska zajednica i struka je praktički jednoglasna oko prednosti koje euro pridonosi za naše gospodarstvo, a to se vidi i kad se razgovara s hrvatskim poduzetnicima, pogotovo izvoznicima. Valuta je instrument, a ne svrha sama po sebi. A što se tiče Schengena, to znači manje troškove prijevoza, manje administrativnih troškova, što na kraju puno znači za gospodarstvo, promet, ali i dodatnu sigurnost u ovo vrijeme nestabilnosti u Europi.

► **Još kao student postali ste član Hrvatske demokratske zajednice. Što Vas je motiviralo za to?**

Kad sam se učlanio, HDZ mi se činila kao jedina snaga koja je bila i koja je i danas sposobna voditi Hrvatsku, pogotovo u ovo vrijeme velikih i turbulentnih promjena. U njemu se jasno ocrtavaju nacionalna misija, identitet, domoljublje i nacionalna sigurnost. Ukratko, smjer jednog inteligentnog osnaživanja Hrvatske. Kasniji ulazak u aktivnu politiku dogodio se postupnije, ali razlozi su isti. Na dobrom dijelu šire hrvatske političke scene ima poprilično puno politikanstva i kalkuliranja koje nam ne može pomoći i neće nam pomoći nego slabi Hrvatsku.

► **Postali ste šire vidljivi u javnosti kao nositelj liste HDZ-a za izbore za Europski parlament. Je li Vaša mladost i činjenica da ste ušli u Europski parlament kao vrlo mlad političar (bez duljeg iskustva u domaćem političkom životu) bila prednost ili se možda pokazalo kao otegotna okolnost u Vašem radu u EP?**

Ta podjela mladost-starost u politici uvijek mi se čini nekako pogrešna. Jasno da iskustvo pomaže; pomaže i energija, ali prije svega su potrebna znanja, usredotočenost na posao i da se ostvare rezultati svojim biračima i svojoj državi. To su kriteriji kojima bi trebalo prosuditi svakoga od nas neovisno o dobi.

► **Kao prioritete Vašeg parlamentarnog rada navodite odgovornu migracijsku politiku, uravnoteženi razvoj, očuvanje kvalitete europskog načina života. Uspijeva li EU upravljati na pravi način migracijskim procesima? Klub Europske pučke stranke (EPP) je 1. veljače predstavio novi dokument o migracijama i azilu koji poziva na zajednički europski odgovor, kao i na odlučnije politike usmjerene prema osnaživanju nacionalnih sustava granične zaštite.**

Za početak, Europa je značajno sazrela po pitanju migracijske politike od 2015. Nekad su prevladavali svojevrсни ucjenjivački tonovi, ali danas je i najnaivnijima jasno

da situacija nije crno-bijela i da ovo nije problem koji će nestati preko noći. Upravo suprotno. I danas moramo postaviti odlučna pravila, jer ćemo na taj način utjecati na ono što će se događati u godinama pred nama. Sve ukazuje da će se migracijski pritisak na Europu, a napose na naše krajeve, nastaviti i ojačati u godinama i desetljećima pred nama. Ako pogledate širi kontekst situacije, nestabilnosti i demografske trendove u okruženju Europe, jednostavno se ne može ne vidjeti da ćemo morati imati zajednički odgovor koji će uvažiti interese različitih država i da će morati biti razvijen sustav koji je jasan, koji je lišen ideologije, koji shvaća da je sigurna granica preduvjet bilo kakvog uređenog društva i da će se jednostavno zato morati razlikovati životno ugrožene izbjeglice koje traže utočište od ekonomskih migranata. Jasno je da to nije lako, da imamo istovremeno i tu ljudskost i humanost u našem pristupu, razumijevajući pritom različite životne situacije i želju da si ljudi osiguraju bolju budućnost, no potrebno je biti odlučan prema zloupotrebama sustava, a pogotovo prema onima koji zarađuju na krijumčarenju ili trgovanju ljudima.

► **Kako vidite to što je mađarski premijer Viktor Orbán bio vrlo žestoko kritiziran za svoj pristup u obrani granica kroz podizanje ograda i rigorozne kontrole granice, dok danas i predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen ističe da drugu godinu zaredom rapidno raste broj ilegalnih migranata, a i Vi ste u Europskom parlamentu nedavno upozorili da tisuće nepoznatih ljudi svakoga tjedna nezakonito ulaze na teritorij Europske unije?**

U odnosu na 2015. u cijeloj Europi je prevladala svijest da je učinkovita zaštita granice početna točka kako bi se spriječile stihijske, masovne i nezakonite imigracije. Hrvatska je još prije odlučila da neće podizati ogradu i bodljikave žice, niti prema Srbiji niti prema Bosni i Hercegovini. Dokazali smo s preko 6.500 graničnih policijaca da granicu možemo štititi učinkovito i bez fizičkih barijera. Pitanje migracija je vrlo slojevito i bilo bi pogrešno svoditi ga samo na jednu dimenziju ili pitanje. Mi govorimo o tome da ljudi pod okriljem noći, bez osobnih identifikacijskih dokumenata, izvan službenih graničnih prijelaza, očito na takav način koji je nezakonit, pokušavaju prijeći državnu i europsku granicu. To jednostavno nije dopustivo. Jasno je da moramo razvijati druge mehanizme koji će omogućiti zakonite migracije, koji će omogućiti da svaka država o tome slobodno odlučuje i na taj način provodi svoju politiku. Istodobno, na europskoj liniji zaštita granice mora biti početna točka. U suprotnom i onemogućujemo zaštitu onima kojima je ta pomoć najpotrebnija, znači osobama koje stvarno imaju pravo na međunarodnu zaštitu, koje stvarno imaju pravo na azil i koje bježe iz svojih zemalja ili zbog ratnih opasnosti ili zbog progona; kojima mi takvu pomoć ne možemo pružiti zbog široko raširenih zloupotreba sustava od onih koji takva prava nemaju. Države, a ne krijumčarske mafije trebaju odlučivati o tome tko može, a tko ne može ući na europski teritorij.

Susreti u Mostaru i Senju

Ove godine *Dužijanca* i u Mostaru

Vodstvo UBH-a *Dužijanca* boravilo je prošloga tjedna, točnije 9. veljače, u Mostaru, a 10. veljače u Senju radi dogovora oko organiziranja *Dužijance u Mostaru* koja se planira za 22. i 23. srpnja ove godine. Delegaciju su činili direktor UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piu-ković**, predsjednik mons. **Andrija Anišić**, dopredsjednica **Ljiljana Dulić** i član OO *Dužijance* **Miroslav Kujundžić**.

Ovom prigodom izaslanstvo UBH-a *Dužijanca* susrelo se s gradonačelnikom Mostara **Mariom Kordićem** i njegovim suradnicima. Načelni dogovor oko organiziranja *Dužijance u Mostaru* postignut je još prošle godine kada su mons. Andrija Anišić i Marinko Piu-ković posjetili biskupa mons. **Petra Palića** u Mostaru kojem su izrazili želju da se održi manifestacija *Dužijanca u Mostaru*, slična onima koje su održane u Zagrebu, u Baji te u Novom Sadu. Kako stoji u priopćenju, na susretu s gradonačelnikom Kordićem razgovaralo se o onome što je do sada učinjeno u pripremi za tu manifestaciju. *Dužijanca u Mostaru* je planirana kao vrhunac predstavljanja *Dužijance* izvan matične države.

Za subotu, 22. srpnja, planirana je tribina o životu i radu Hrvata Bunjevaca u Srbiji, Mađarskoj te u senjskomu i ličkome kraju u Hrvatskoj, uz prigodnu izložbu i predstavljanje knjiga koje govore o povijesti bunjevačkih Hrvata. U večernjim satima istoga dana na Gradskome trgu u Mostaru planiran je nastup folklornih i tamburaških ansambala te pjevačkih skupina iz Mađarske, Vojvodine, Bosne i Hercegovine i Hrvatske. Središnji dio manifestacije planiran je za nedjelju, 23. srpnja, kada će biskup mons. Petar Palić predvoditi svetu misu zahvalnicu *Dužijance u Mostaru*, a poslije svete mise u katedrali Marije Majke Crkve bit će svečani mimohod ulicama Mostara do mjesta na kojem će bandaš i bandašica predati kruh gradonačelniku. Sve će to biti uz prigodni kulturni program i svečane govore. Gradonačelnik Kordić obećao je svestranu organizacijsku i financijsku potporu najavljenom događaju.

Istoga dana vodstvo *Dužijance* susrelo se u biskupskom domu s generalnim vikarom Mostarske biskupije mons. **Nikolom Menalom**, koji je prenio pozdrave i podršku biskupa Palića i istaknuo kako će cjelokupni program biti moguće ostvariti. Tribina i izložba slika bit će u Galeriji koja se nalazi u sastavu biskupskog doma, čije se otvorenje planira idućega mjeseca, a sveta misa u katedrali na kojoj će sudjelovati mladi u narodnim nošnjama na čelu s bandašom i bandašicom, uz pjevanje subotičkog Katedralnog zbora **Albe Vidaković**. Dogovoreno je da se gradu Mostaru i Biskupiji u što skorije vrijeme dostavi i detaljan program manifestacije.

Sljedećeg dana vodstvo UBH-a *Dužijanca* susrelo se s gradonačelnikom Senja **Juricom Tomljanovićem**, ravna-

teljicom Gradskog muzeja Senj **Blaženkom Ljubović**, te sa savjetnikom za kulturu i društvene djelatnosti grada Senja **Mislavom Bilovićem** i **Ines Žarković**. I u uredu gradonačelnika grada Senja bilo je riječi o održavanju *Dužijance u Mostaru*, te je naglašeno kako je ova manifestacija zamišljena kao manifestacija svih Bunjevaca koji priznaju svoje hrvatsko porijeklo. Gradonačelnik Senja i njegovi suradnici obećali su učiniti sve što je u njihovoj moći da i Bunjevci iz Senja i ličkoga kraja sudjeluju na manifestaciji u Mostaru.

Osim susreta sa spomenutim osobama, vodstvo *Dužijance* se susrelo i s generalnim konzulom Republike Hrvatske u Mostaru **Markom Babićem**, koji je također bio u delegaciji UBH-a *Dužijanca* kod gradonačelnika Mostara i pružio značajnu podršku kako bi do tog susreta došlo.

Ovom prigodom članovi UBH-a *Dužijanca* posjetili su, u pratnji gradonačelnikovih suradnika, i staru blagajsku crkvu na kojoj se nalazi spomen-ploča koja je ondje postavljena prije 90 godina u znak prvoga pohoda Bunjevaca staromu kraju. Ploču je postavilo nekoliko tadašnjih udruga iz Subotice i Sombora, a u razgovoru sa župnikom don. **Slavenom Ćorićem** delegacija je izložila plan za obnovu ploče prigodom manifestacije *Dužijanca u Mostaru*. Župnik je obećao pomoći pribaviti potrebnu suglasnost crkvenih i svjetovnih vlasti.

Vodstvo UBH-a *Dužijanca* ocijenilo je ovaj pohod Mostaru i Senju i uspostavljenu suradnju vrlo uspješnom.

»Naišli smo na srdačnost kod svih koje smo sreli tih dana kao i spremnost da nam pomognu ostvariti našu veliku želju – proslaviti ove godine *Dužijancu* u Mostaru, u našem starome kraju. Ovu radosnu vijest donosimo svim prijateljima *Dužijance* uz šum rijeke Bune i fujuk vjetrova senjske bure«, stoji u priopćenju.

Ž. V.

Sve učestalije krađe nafte s poljoprivrednih imanja

Dobro organizirana grupa lopova

Zbog sve učestalijih krađa koje potresaju subotičke poljoprivrednike na području južno i jugozapadno od Grada organiziran je u Mjesnoj zajednici Verušić u srijedu, 8. veljače, skup mještana okolnih sela s predstavnicima nadležne Policijske uprave.

Skupu se odazvao veliki broj poljoprivrednika iz Verušića, Bikova, Klise, Višnjevca, Žednika, Novog Žednika i Đurđina među kojima je većina u nekome trenutku i bila pokradena, a najčešće im je otuđivana nafta. Neki su krađu prijavili policiji, neki nisu, no zajedničko svima im je nezadovoljstvo što počinitelji još uvijek nisu pronađeni.

Neki prijave, neki ne

Noć uoči sastanka dogodile su se čak dvije provale – na Bikovu i Klisi! U oba slučaja odnesena je nafta. Jedan

od oštećenih je **Josip Vojnić Tunić** s Klise kojemu je ukradeno 1.500 litara. Kaže kako mu je salaš ograđen, dvorište osvijetljeno »kao da je dan«, no svejedno su mu lopovi uspjeli ući, neprimjetno odnijeti naftu i pobjeći.

»Izvukli su mi naftu iz pet traktora i dva kombajna. Imam ograđen salaš, no oni su na dva mjesta isjekli žicu i ušli u hangar. Nisam odmah ni primijetio što se tijekom noći dogodilo. Radnik je prvi vidio i kad sam došao imao sam što vidjeti i sam. Pozvao sam odmah policiju, oni su izašli, uradili svoj posao i rekli kako će se javiti. Šteta je procijenjena na 1.500 eura«, kaže Vojnić Tunić.

Početkom studenoga **Józsefu Dudásu** iz Žednika ukradeno je 1.400 litara nafte, krivac nije pronađen, a oštećeni kaže kako je razočaran u policiju jer nisu proveli nikakvu istragu.

»Obili su mi hangar i izvukli naftu iz traktora. Ujutru kad smo vidjeli otvorena vrata, pozvali smo policiju koja nije

napravila ništa, nikakva pitanja, zapisnik, nisu poslikali otiske guma, niti su ih otišli vidjeti – ništa. Po meni aljkavo to rade.«

Dudás živi na salašu i nakon krađe ugradio je alarm na objekte. Kaže kako je u protekloj godini bilo puno krađa nafte od poljoprivrednika, međutim mnogi nisu prijavili policiji.

Rješenje: kamera i alarm

Inicijator sastanaka bio je **Stipan Lulić** iz Verušića. Iako on za sada nije pokraden, kaže kako mu krađe izazivaju strah i da se treba učiniti sve kako bi se ova neizvjesna situacija što prije riješila.

»Krađa ima sve više i nećemo se smiriti dok ne napravimo reda da mi seljaci kada se probudimo ne mora-

mo prvo praviti inventuru po dvorištu je li sve tu. Težak je naš seljački život, prošle godine nas je pogodila suša, povećanje cijena zbog ukrajinske krize i sad nam je još samo ovo falilo. Odrastao sam u siromašnoj obitelji, ali nas je otac uvijek učio da ono što zaradimo smijemo i trošiti, ništa tuđe. Ne znam kako ovi lopovu uspijevaju tako vješto krasti, kao da imaju neki čarobni štapić! Prošle godine su se samo širile vijesti: ovaj je pokraden, onaj je pokraden, izvukli su naftu, ukrali junice, obili salaš i pokupili zlato...«

Iz Policijske uprave Subotica II. kojoj pripada između ostaloga Žednik, Novi Žednik, Verušić, Bikovo i Višnjevac kažu kako za posljednja dva mjeseca imaju sedam prijavljenih krađa goriva. Do sada počinitelji nisu uhvaćeni, a nekoliko puta su ih lovili. Dva

službena vozila su slupali pokušavajući ih uhvatiti, jer kažu kako nemaju prigodne aute za atarske puteve. U spomenutom vremenu organizirali su preko 30 zasjeda s policijom u civilnim autima od devet sati uvečer do pet ujutru. Kažu kako su u nekoliko navrata provjeravali sumnjive registarske tablice koje bi im mještani prijavljivali, no da ih ništa nije dovelo do traga jer su to uglavnom lažne, ukradene table.

Predstavnici policije na sastanku su istakli kako im je svaka pomoć dobro došla te su pozvali da im se obrati svatko tko vidi nešto sumnjivo u svome okruženju. Kažu da su lopovi dobro organizirani, da poznaju teren, vjerojatno imaju lokalne pomoćnike i da ih do sada nije bilo lako pratiti, ali da će nastaviti s intenzivnim patrolama. Također, napomenuli su da svatko tko je u mogućnosti ugradi alarm i kameru na svoje imanje.

J. D. B.

»Maskenbal«

Otkada postoje ljudske zajednice, postoji i maskiranje npr. šamana, plemenskog vrača ali i dijela prvobitne zajednice, naročito onih koji su hranu pribavljali lovom na krupnije životinje. Primjera radi, na prastarom pećinskom crtežu čovjek, vjerojatno plemenski vrač, obučen je kao jelen: na glavu je stavio rogove, a na ramena jelensku kožu i »kao« pleše. Stručnjaci to dvojako tumače: neki misle zato jer traži oprost od duha ubijenog jelena što su ga ubili, drugi pak misle da traži pomoć od duhova, da im pomognu u lovu na jelene. Nevjerojatno

Busé iz Mohača

su dobri crteži životinja na tim crtežima starim i dvadeset tisuća godina, recimo u pećini Altamira blizu španjolskog grada Santandera. Maske su korištene i u antičkim grčkim i rimskim kazalištima da izraze tugu, radost, ozbiljnost. Naravno, sve to na neki način uvećano i naglašeno jer gledatelji koji su sjedili dalje nikako ne bi mogli vidjeti mimiku glumaca (glumica tada nije bilo). Strašne maske se nose, prilikom maskerade kada se »tjera zima«, a lijepe maske kada se dočekuje proljeće. Tako je to od pamtivijeka pa do današnjih dana.

Karnevali

Karneval je arhaično narodno veselje povodom ispraćaja zime i pozdravljanja proljeća. Ovu svetkovinu je prihvatila i Crkva. Kod našeg naroda zovu se i »važange« (iskrivljeno od mađarske riječi farsang). On tradicionalno traje od Tri kralja do Debelog četvrtka, koji ove godine pada 16. veljače. Poslije počinje veliki uskrсни post. Svi ovi datumi su »pokretni«, jer sve se ravna prema Uskrsu. Ime karneval potječe od riječi carne (meso) i levare ili vale (ostaviti, ostaviti meso – postiti). Najčuveniji karnevali su karneval u Riu (uspostavili su ga portugalski kolonizatori), zatim u

Europi Venecijanski karneval, u Sjevernoj Americi karneval u New Orleansu. U našoj blizini »buše« (busójárás) u Mađarskoj, u gradu Mohaču. Ove godine »ispraćaj zime, pozdrav proljeću« ili »spровod zime, očekivanje proljeća« počinje 16. veljače i trajat će do 21. ovog mjeseca. Kod nas u Subotici 2. veljače bio je prikaz maski iz Mohača koje se uglavnom izrađuju od mekog drva. Ovaj, originalno šokački, običaj danas je postao »hungaricum«, znači nešto vrijedno i za cijelu Mađarsku (poput rakije od marelice ili PIK salame) i kao takav posebno se čuva i njeguje. Ovako, gledano iz sobe, vani sija sunce ali prilično zubato, iako je 16. blizu, zima se još ne da, zato je trebamo »tjerati«!

Maskiranje u vojne svrhe

Ne maskiraju se samo lovci, maskiraju se i vojnici. Postoji posebna tzv. maskirna uniforma ili odora, koju obično nose izviđačke i padobranske jedinice. Ona je zapravo šarena kao kora od drveća u šumi tako da se onaj koji je nosi »uklapa u prirodni okoliš«. No, uniforme su se i drugačije koristile, kao ratno lukavstvo. Drugi Svjetski rat je započeo tako što je njemački Wehrmacht napao Poljsku. Formalni povod je bio to što su prvo Poljaci napali jednu njemačku radijsku postaju u gradiću Gleivici (danas Gliwice u Poljskoj). Istina je bila da su radijsku postaju napali sami Nijemci (većinom zatvorenici) obučeni u poljske odore. Ova akcija je bila mačiji kašalj u odnosu na onu koju je izvela izraelska armija u ratu s Egiptom i Sirijom 1974. u listopadu. Naime, američki špijunski sateliti su primijetili jednu brešu (otvor: trupe i baterije nisu bile strogo jedna uz druge) u liniji egipatske zračne obrane. Obrana je bila jaka s raketama dobijenim od SSSR-a i nanijela je mnogo štete izraelskom zrakoplovstvu. Malobrojni izraelski vojnici obučeni u egipatske odore koji su odlično govorili arapski, s nekoliko zarobljenih egipatskih tenkova kroz ovu brešu su prošli i došli su iza leđa baterijama s ruskim raketama i uništili su ih, tako da su izraelski lovci F16 nesmetano mogli bombardirati sam Egipat, a izraelski tenkovi (američke proizvodnje) su zauzeli cijeli Sinajski poluotok sve do Sueskog kanala i Egipat je brzo zatražio prekid vatre. Kasnije u pregovorima Izrael je to vratio Egiptu, koji je zauzvrat priznao državu Izrael i od tada žive u miru.

Kad smo kod tenkova, sjetio sam se jednog dobrog starog vica, koji može postati aktualan: »Dugo očekivani i obećani američki *paton* tenkovi su se pojavili u Budimpešti koju su okupirali Sovjeti. Kada je vidio tenkove, jedan Mađar istrči iz podruma i počinje oduševljeno vikati 'sloboda, sloboda!', a s tenka jedan uniformirani mu mirno odgovori: njet sloboda, maskenbal!«. Eto to mi je palo na um povodom maškara i Debelog četvrtka.

DAR – začin sreće i ljudskosti

Glasoviti komičar još glasovitijeg *Letećeg cirkusa Montyja Pythona John Cleen* u jednom skeču (upravo u nedjelju repriziranog na Hrvatskoj televiziji) – glumeći visokog bankarskog dužnosnika koji masno zarađuje na kreditima – u dijalogu s humanitarnim aktivistom (**Michael Palin**, koji od njega traži jednu funtu) ne razumije riječi kao što su »dar«, »sreća«, »ljubav«..., a saznajući da oko njega postoje ljudi koji su spremni pokloniti kako bi usrećili drugoga tu nevjerojatnu pojavu ocjenjuje kao nešto nenormalno i strano ljudskom (njegovom) karakteru. Iako i danas, možda i više no ikada, svjedočimo na tisuće bankarskih cleenova oko nas koji zarad neizmirene kamate iz stanova izbacuju nesretnike (sa sve djecom i starcima) koji su s njima sklopili posao, tema ovoga teksta ipak je nešto ljepša: palini koji također postoje kao antipod cleenovima i kojima su dar, sreća i ljubav poznati pojmovi.

Primjera radi, Subotičanima je poznato da Udruga *Kobasicijada* iz Turije svake godine u veljači jedan dan izdvoji kako bi došla na središnji gradski trg predstavljati (prodavati) svoje proizvode, kobasice, naravno, najviše. Iako mesnica s istim takvim (ili bar jako sličnim) proizvodima ima na sve strane, za vrijeme njihovog boravka nije rijetka slika da se stvori red koji podsjeća na to da se nešto dijeli, prodaje upola jeftinije ili bar da je riječ o vrhunskoj kvaliteti koje inače »nema«. Nije, naravno, riječ ni o jednom od navedenoga nego je riječ o tome da je *Kobasicijada* »drugačija« samo zbog svog imena koje je stekla u protekla četiri desetljeća.

Možda nešto manjem broju sugrađana poznata je i činjenica da članovi *Kobasicijade* svake godine u Suboticu donesu i određenu količinu kobasica koje doniraju u humanitarne svrhe. Ove godine – točnije: u petak, 10. veljače – **Željko Popić** iz *Kobasicijade* uručio je stručnom suradniku subotičkog Crvenog križa **Miodragu Varu** 50 kilograma kobasice za potrebe Narodne kuhinje i na taj način učinio da bar jedan dan, bar dio obroka dobije

još »domaćiji« miris na zadovoljstvo korisnika. Iako se, naravno, da izračunati koliki je to dar u dinarima kao što nakon toga lako krenu i zburadi komentari o tome kako iza toga dara ne stoji ništa drugo do li licemjerje koje prikriva ostvareni profit, jer se ne plaća zakup za prodaju na javnom prostoru, ne izdaju fiskalni računi i slično. Jedino što bi nakon takvih cleenovskih komentara vjerojatno teže išlo bilo bi otvaranje vlastite lisnice i vađenje makar tisuću dinara u iste svrhe. »Zašto? Pa postoje valjda sredstva iz gradskog proračuna za te namjene, postoji i Centar za socijalnu skrb, Crveni križ, Caritas... To je njihov posao, a ne moj«, glasio bi jedan od mogućih odgovora na molbu da se pokloni »jedna funta«.

Da, Gradska uprava Subotice za rad Narodne kuhinje godišnje izdvaja 36,7 milijuna dinara, što je za desetak milijuna dinara manje od sredstava koja se izdvajaju za financiranje lokalnih medija ili više od tri puta manje u odnosu na to koliko dobiju gradske sportske udruge. Sam Varo kaže kako je taj iznos dovoljan za podmirivanje (osnovnih) potreba korisnika Narodne kuhinje u Subotici, kojih ima oko 1.200 (jedan posto stanovnika!) i po tome je naš grad prvi u Vojvodini, ispred Novog Sada, koji ima tri puta više stanovnika! Dobi- je vjerojatno subotički Crveni križ donacije za iste potrebe i iz drugih izvora, za što su i članovi *Kobasicijade* najbolji dokaz i svaka slična akcija

koja u svojoj osnovi ima pojmove »dar«, »sreća« i »ljubav« začin je koji svakom obroku daje neprocjenjivi okus ljudskosti.

Na žalost – a o tome smo također pisali – takav okus iz paketa Crvenog križa (ne samo subotičkog) izostao je na početku ruske agresije na Ukrajinu prije godinu dana, jer na tu »adresu« pomoć tada jednostavno nije išla. A, kao i danas, svaka »funta« i na tu stranu je dobrodošla, jer glad je glad, a zima je zima. I ukrajinska i naša.

Na žalost, danas se to isto može reći i za tursku i za sirijsku, gdje također svaka pomoć olakšava patnje tamošnjeg stanovništva. Vrata humanitarnih organizacija i bankovni računi za iste namjene ovoga su puta – na sreću – otvoreni i jedino što je u ovakvim situacijama potrebno jest sjetiti se Johna Cleena i Michaela Palina. Pogledate li nakon toga u *buđelar*, na dobrom ste putu ka sreći što ju iz ljubavi dar rađa.

Z. R.

Život u naseljima gdje žive Hrvati (II.)

Bez škole i trgovine

Dom kulture u Nenadiću ne postoji, ostala je samo zapuštena zgrada bez struje. Dom kulture na Bezdanskom putu obnovljen je, ali ga salašari skoro i ne koriste. Najbolja situacija je u Gradini gdje su salašari krajem prošle godine dobili novi dom kulture, koji je napravljen od nekadašnje škole

Nenadić, Bezdanski put i Gradina salaši su u okolici Sombora pretežito nastanjeni Hrvatima. Oko Sombora ukupno ih je 14. To su Bezdanski put, Bilić, Bukovac, Čičovi, Gradina, Lenija, Lugovo, Milčić, Nenadić, Radojevići, Rančevo, Šaponje, Švrake i Žarkovac. Iako su nekada u svim salašima postojale škole, domovi kulture i trgovine danas je slika sasvim drugačija. Škole, i to za prva četiri razreda, rade još samo na Bukovcu i Rančevu. A somborska salaška naselja, pa i Nenadić, Gradina i Bezdanski put škole su imala još u XIX. stoljeću. Te iste škole danas postoje samo kao građevine, a đaka u njima nema više od 30 godina.

Školska zgrada u Nenadiću polako se urušava, na Bezdanskom putu to je sada privatni posjed, a škola u salašima Gradina sada je dom kulture.

Dom kulture u Nenadiću ne postoji, ostala je samo zapuštena zgrada bez struje. Dom kulture na Bezdanskom putu obnovljen je, ali ga salašari skoro i ne koriste. Najbolja situacija je u Gradini gdje su salašari krajem prošle godine dobili novi dom kulture, koji je napravljen od nekadašnje škole.

Ni škola, ni dom kulture već ruševina

Salašari iz Nenadića poslije Drugog svjetskog rata su kao dom kulture koristili nacionalizirani salaš **Karla Loga**. Međutim, u objekt se godinama nije ulagalo, isključena je struja, krenuo je postupak restitucije, pa se i taj prostor sve manje koristi.

Prije desetak godina pokrenuta je inicijativa da se zgrada škole, koja se prije toga također nije koristila petnaestak godina, adaptira, jedan dio u vrtić, jedan u dom kulture. Tu inicijativu pokušao je izgurati **Mata Matarić**, koji je tada kao predstavnik DSHV-a bio dio lokalne vlasti u Somboru.

»Dobili smo suglasnost Gradskog vijeća, ugovor je napravljen i preostalo je još da Mjesna zajednica *Gornja varoš* potpiše ugovor i time školu da na korištenje mještanima Nenadića«, kaže Matarić.

I tu je sve stalo. Matarić kaže da je jedan od razloga nezainteresiranost mještana Nenadića, koji nisu pokazali volju da se izjasne da će djecu upisati u vrtić na Nenadiću, iako je tada 11 djece putovalo u Sombor u vrtić. Drugi dio škole trebao je biti prostor za okupljanje, sastanke i tribine. Međutim, sve je ostalo na željama, a kako je zgrada nekadašnje škole napuštena već 27 godina ona se polako urušava, a prvi je stradao krov. Inicijativu oko prenamjene školske zgrade, koja je građena 30-ih godina prošlog stoljeća više nitko i ne spominje.

Salaši Bezdanski put imaju svoj dom kulture. Sačuvan je ostao nekadašnji dom građen u poslijeratnim godinama. Vlasnik objekta, JKP *Prostor*, uradio je prije nekoliko godina kompletnu rekonstrukciju doma, ali salašari imaju malo koristi od toga. Nekoliko pokušaja da se na javnoj dražbi dio prostora izda za trgovinu nije uspjelo, jer nije bilo zainteresiranih. Mala dvorana dana je u zakup bajkerskom klubu, a velika dvorana u kojoj je isključena struja se ne koristi. Stručna predavanja za poljoprivrednike zato se organiziraju u kavani.

Najviše je urađeno u Gradini. Iako je nekadašnji dom kulture srušen, složni i uporni mještani Gradine uspjeli su natjerati Grad da im obnovi nekadašnju školu koja je sada dom kulture.

»Obnova je završena prošle godine. Od tada smo u novom domu imali nekoliko dječjih rođendana, organizirali smo proslavu Nove godine. Već je osiguran materijal za nastavak radova, jer nam je u planu izgraditi i ljetnu terasu. Kada se sve zbroji, uz naš rad mi smo u novi dom uložili još oko pol milijuna dinara vlastitih sredstava«, kaže jedan od inicijatora izgradnje novog doma kulture **Tomislav Vuković**.

Biciklistička staza koje više nema

Salaši Bezdanski put protežu se duž državne ceste koja vodi ka dva granična prijelaza: Bezdan (s Hrvatskom) i Bački Breg (s Mađarskom). Ovi salaši nisu označeni kao naseljeno mjesto, pa nema ni znaka za ograničenje brzine, osim na nekim dionicama, gdje je brzina ograničena na 60 kilometara na sat. Iz sredstava europskog fonda za prekograničnu suradnju cesta je obnovljena prije nekoliko godina, ali ne i biciklistička staza. Izgrađena je 90-ih godina prošlog stoljeća upravo zbog sigurnosti mještana, ali su godine nebrige, te loša kvaliteta gradnje razlog što staza praktički više i ne postoji. Dijelovi nekadašnje biciklističke

staze zaorani su, dijelovi su uništeni tijekom gradnje novih stambenih i poslovnih objekata, a pojedine dionice staze propale su same od sebe, jer pri gradnji nije urađena kvalitetna podloga. Ipak, kada je rađena nova cesta biciklistička staza nije bila planirana.

Salaši Nenadić označeni su kao naseljeno mjesto, pa je brzina prometa kroz Nenadić ograničena na 50 kilometara na sat. I cesta koja prolazi kroz Nenadić vodi ka graničnom prijelazu, ali budući da je riječ o manjem prijelazu (Rastina) manje je prometna od Bezdanskog puta. Ipak, salaši imaju biciklističku stazu, duga je 5,7 kilometara, građena je s dobrom podlogom i u dobrom je stanju.

Gradina je izdvojeno salaško naselje, pa promet nije kao na Nenadiću ili Bezdanskom putu, ali cestu kroz salaše, osim mještana, koriste i teretnjaci koji na taj način skraćuju put od Kljajićeva prema Apatinu, ali salaši nemaju biciklističku stazu. Više od biciklističke staze problem im je što teretnjaci, a naročito u kampanji vađenja šećerne repe uništavaju cestu, koju su oni u drugoj polovici XX. stoljeća sami gradili.

Trgovinu imaju jedino salaši Nenadić, dok u Gradinu i na Bezdanski put kruh stiže nekoliko puta tjedno i prodaje se iz dostavnog vozila.

Ni u jednom od ova tri salaška naselja nema vodovoda, već kućanstva i poljoprivredna gospodarstva koriste vlastite bunare.

Z. V.

	škola/ vrtić	dom kulture	trgovina/ pekara	biciklistička staza	javna rasvjeta	vodovod	plin
Nenadić	ne	ne	da	da	da	ne	ne
Gradina	ne	da	ne	ne	da	ne	ne
Bezdanski put	ne	da	ne	ne	da	ne	ne

U Šidu održana XXVI. Sremska kobasicijada

Očuvanje brenda Srijema

Udruženje *Sremska svinjokolja i kobasicijada* iz Šida organizirala je 11. veljače gastronomsko-gospodarsku manifestaciju XXVI. *Sremska kobasicijada* u Šidu koja promovira tradiciju i običaje vezane za pripremu srijemske kobasice. Središnji događaj bilo je natjecanje, odnosno javno edukativno ocjenjivanje suhih srijemskih fermentiranih kobasica. Manifestacija u Šidu, koja se održava svake godine drugoga tjedna u veljači, izrasla je u jednu od najposjećenijih, a brend srijemske kobasice postao je poznat na Daleko. Ovogodišnji broj uzoraka suhih fermentiranih kobasica bio je najveći do sada, 89.

»Drago mi je što je došao veliki broj posjetitelja, kako iz Srbije tako i iz regije i što ovaj događaj ima međunarodni karakter. Prvi put na *kobasicijadi* je sudjelovao tim iz Slovenije koji su se pokazali kao vrsni mesari. Svake godine se osjeti dobra vibracija. U Šid dolazi veliki broj izlagača, a to uveliko utječe na razvoj gastronomskog turizma u našoj općini i drago mi je da smo uspjeli naš grad učiniti prepoznatljivim. Naša sremačka kobasica je posebna u ovom dijelu Srijema i mi kažemo da je najbolja. Pokušat ćemo širiti brend srijemske kobasice. Mnogi su došli da je probaju i da ocijene njen ukus, a recept je tradicionalan, 70 posto mesa, 30 posto masnoće uz dodatak domaće začinske paprike«, kaže predsjednik udruženja *Sremska svinjokolja i kobasicijada* **Stevan Farkaš**.

Manifestacija je okupila više od 200 sudionika, proizvođača suhomesnatih proizvoda, sireva, meda i ostalih proizvoda. Među mnogobrojnim izlagačima bila je i obitelj **Živković** iz Sota koja se mesarskim zanatom bavi više od 40 godina.

»Ovakvi događaji nam puno znače za promociju naših proizvoda. Naši proizvodi se rade po domaćoj tradicionalnoj recepturi, po čemu smo i prepoznatljivi. Kupci su uglavnom iz Srbije, ali i iz susjedne Hrvatske. Budući da živimo u Sotu, koji je blizu državne granice s Hrvatskom, često nas posjećuju kupci iz susjednih mjesta u Hrvatskoj. Oni su naši stalni kupci koji prepoznaju kvalitetu naših proizvoda. Osim suhih kobasica, najprepoznatljivija i najtraženija je naša tirolska salama čija je receptura tradicionalna«, ističe

Slavica Živković.

Manifestaciju je svečano otvorio predsjednik Općine Šid **Zoran Semenović** i zahvalio se svim izlagačima koji su svoj mukotrpan i marljiv rad pretočili u ukusne suhomesnate proizvode kao i u druge domaće proizvode.

S. D.

Osim ocjenjivanja suhih fermentiranih kobasica, organizirano je i natjecanje u pravljenju svježih kobasica, brzom jedenju kobasica i brzom ispijanju piva. Za razliku od prethodnih godina kada su uzorci osobno doneseni na ocjenu, ove godine natjecatelji su uzorke mogli poslati brzom poštom.

XIV. Gupčev bal u Tavankutu

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavankutu priredilo je u subotu, 11. veljače, XIV. *Gupčev bal* koji je održan u mjesnom Domu kulture.

Gostima se, u ime organizatora, obratio predsjednik Društva **Lađislav Suknović**, podsjećajući se početaka održavanja ove pokladne manifestacije te svima poželio lijep i ugodan provod.

»Prije 15 godina, na dan 7. veljače 2009. održan je prvi *Gupčev bal* u dvorani osnovne škole u Tavankutu. Prethodilo je mnogo maštanja o balu, planiranja, oprezno se prilazilo organizaciji s brojnim nedoumicama i pitanjima. Bila je to zahtjevna godina, no neka ona ostane tamo i di je bila. Kada sagledamo proteklih 15 godina, neki su se poženili, neki dobili unuke ili će ih dobiti, neki putem studija ili posla se odselili, neki na žalost na vječni počinak otišli. Lipo je i dirljivo bilo gledati sve te fotografije, tolika lica, uspomene, tolika sićanja, oduševljenja, pitanja, radosnih trenutaka, a još više osmijeha, plesa i igara.«

Za dobro raspoloženje gostiju pobrinuli su se tamburaški ansambl *Ruže* i **Marko Žigmanović** s bendom.

Tijekom večeri organizirana je i tombola uz veliki broj nagrada, od kojih je glavna bila bicikl.

I. P. S.

Radionica o vinima autohtonih hrvatskih sorti

Pad proizvodnje uz rast kvalitete

»Od 2010. do 2017. godine u Hrvatskoj je došlo do pada proizvodnje vina s 1.433.000 litara na 760.000 litara. Ipak, poboljšava se kvaliteta vina, vraćaju se neke zaboravljene sorte (*malvasia dubrovačka, babica, jarbola, sansigot, trojščina*), a neke sorte doživljavaju procvat (*škrlet, teran, pušipel*)«, ističe Ana Naglič

Prva radionica o hrvatskim vinima, s degustacijom odabranih autohtonih hrvatskih sorti, održana je 22. siječnja na blagdan Sv. Vinka, u Hrvatskoj čitaonici *Fischer* u Surčinu. Enologinja **Ana Naglič** govorila je o regionalizaciji Hrvatske, predstavila je statističke i povijesne podatke uz usporedbu sa zemljama u regiji. Na radionici su, osim članova udruženja, prisustvovali vinari iz Surčina, donatori brojnih događaja u organizaciji surčinske udruge. Zaključak je da je očigledan pad proizvodnje i površina pod vinogradima, ali kvaliteta vina je poboljšana.

Povratak zaboravljenih sorti

Vinske regije Hrvatske su Slavonija i hrvatsko podunavlje, hrvatska Istra i Kvarner, Dalmacija i središnja bregovita Hrvatska. U kontinentalnoj Hrvatskoj postoje dokazi da se grožđe gajilo još u doba Ilira, koji su tu vještinu naučili od Tračana. Fosilni tragovi preteče loze, starosti više od 12 milijuna godina, pronađeni su u Radoboju kod Krapine, a u Podvršju kraj Zadra nađeno je nekoliko vrsta sjemenki grožđa starijih više od 3.800 godina. Na kontinentu je vinogradarstvo kasnije bilo vezano uz crkvene redove (cisterciti u Kutjevu grade podrum još 1232. godine). Poslije odlaska Turaka vinograde u Đakovu obnavljaju biskupi, među njima i **Strossmayer**. Poznati su bili vinogradi oko Zagreba (spomenuti još u Zlatnoj buli 1242.), zatim vinogradi kod Iloka i Varaždina. Ali prodom Turaka povremeno dolazi do stagnacije. Organizirano širenje vinogradarstva počinje 1841. godine, osnivanjem slavonskog gospodarskog društva.

»Hrvatska je 1885. godine imala čak 170.000 hektara pod vinogradima, a danas samo 23.063 hektara. U Bosni

i Hercegovini je 4.873 hektara zemlje pod vinogradima, u Mađarskoj 64.470 ha, u Makedoniji 25.559 ha, u Srbiji 21.328 ha, u Sloveniji 14.789 ha i u Crnoj Gori 3.104 ha. Od 2010. do 2017. godine u Hrvatskoj je došlo do pada proizvodnje vina s 1.433.000 litara na 760.000 litara. Ipak, poboljšava se kvaliteta vina, vraćaju se neke zaboravljene sorte (*malvasia dubrovačka, babica, jarbola, sansigot, trojščina*), a neke sorte doživljavaju procvat (*škrlet, teran, pušipel*). Proizvodnja vina u Hrvatskoj je 2021. godine bila 526.000 litara, uvoz je bio 250.000 litara, dok je izvoz bio 38.000 litara vina, od toga najviše u BiH«, navodi Ana Naglič.

Stroge kazne

Kontinentalna i primorska Hrvatska su imale dva paralelna puta razvoja vinogradarstva. Razvijali su se svako u svom smjeru i pod različitim utjecajima. Obala je bila pod utjecajem Feničana i Grka koji su tu napravili kolonije (o čemu svjedoči psefizma iz Lumbarde stara 2.300 godina na Korčuli, a zaključak narodne skupštine o raspodjeli zemlje doseljenicima donosi i listu od oko 200 kolonista iz tri plemena).

»Grčki pisac **Agatarhid** je tvrdio da se na Visu proizvodi vino koje je bolje od svih ostalih. Još u srednjem vijeku Korčula i Dubrovnik uvode zaštitu domaćeg vina. Korčulanski statut iz 1407. godine propisuje kaznu za uvoz vina u iznosu od 25 perpera (vrijednost tri konja). Statut Dubrovačke Republike iz 1272. godine je specifičan i detaljan. Postoji čak 56 zakona koji su regulirali proizvodnju vina. Krađa iz vinograda se kažnjavala još od 1235. godine. Država je uredbama određivala i način skladištenja. Prodaja vina na otvorenim tržnicama bila je zabranjena, a kazna za takav prekršaj iznosila je 25 perpera. U vrijeme Dubrovačke Republike uglavnom su se proizvodile dvije vrste vina: bijelo vino (vinum album), crno vino (vinum vermelum) i čisto vino (vinum purum), bez ikakvog miješanja ili dodavanja sastojaka, preteča današnjih prirodnih vina. Poseban značaj je imala dubrovačka *malvasia*. Imala je oštre i restriktivne zakone koji su strogo zabranjivali uvoz, ali dozvoljavali su izvoz svojih vina preko bilo koje luke. U arhivima Dubrovačke Republike spominje se i 27 vinskih podruma i taverni koje je podupirala država«, kaže naša sugovornica i dodaje da danas u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ima 119 vinarija: u Dubrovniku, Mljetu, na Korčuli i Pelješcu do Metkovića.

Potpora Europske unije

Europska unija državama članicama omogućuje upravljanje sustavom besplatnih, neprenosivih odobrenja za sadnju na nacionalnoj razini od 2016. godine.

»Pravilima je utvrđen i zaštitni mehanizam za novu sadnju. Odobrenja za sadnju ograničena su uvjetom da godišnje povećanje površine pod vinovom lozom u državi članici smije iznositi najviše 1 posto. Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatskoj su na raspolaganju sredstva iz tzv. vinske omotnice, čije je korištenje omogućeno Nacionalnim programom pomoći sektoru vina 2014. –

Jedna od zanimljivih priča Ane Naglič odnosi se na nastanak iločkih vinograda. Godine 1697. car **Leopold** poklanja Ilok i posjede u Srijemu talijanskoj kneževskoj obitelji **Odescalchi** kao naknadu za borbu protiv Turaka. Prvi vlasnik je bio **Livio Odescalchi**, koji podiže visokosortne vinograde i modernizira podrum. Važna godina je 1710. kada Odescalchijevi prve trsove *traminca* sade na posebnom vinogradarskom položaju – Principovac. Vinograd daje odlične rezultate, a *traminac* iz 1947. godine je služen i na krunisanju kraljice **Elizabete** 1953. godine. Nažalost, 1945. godine posjed Odescalchijevih se nacionalizira i oni napuštaju Ilok i vraćaju se u Italiju.

2018. godine. Visina sredstava iz tzv. vinske omotnice iznosi 11.885.000 eura za godišnje razdoblje od 2014. do 2016. godine, dok od 2017. nadalje iznosi 10.832.000 eura. Nacionalni program pomoći sektoru vina nastavlja se u novom petogodišnjem razdoblju od 2019. do 2023. godine«, ističe Naglič i dodaje da su najzastupljenije sorte vinove loze u Hrvatskoj: *graševina* (31,57%), *malvazija istarska* (11,37%), *plavac mali crni* (10,2%), *merlot* (5,73%), *cabernet sauvignon* (4,72%), *plavina* (4,28%), *chardonnay* (4,19%), *rajnski rizling* (3,95%), *frankovka* (3,28%) i ostale sorte, 20,73 posto.

Poslije predavanja o EU fondovima, najzastupljenijim sortama i mogućnostima organske proizvodnje svi prisutni su imali priliku degustirati vina *cmrečnjak pušipel* (2017.), *gospoja žlahtina*, *kabola malvazija* (organsko vino), vina iz Iločkog podruma *Traminac*, vina *Gašpar*, *Zlatarica*, *Vina Zigante Teran* i *Dalmacija vino* iz Splita *plavina* uz kockice kruha, kvarnersko ekstradjevičansko maslinovo ulje, bučino (bundevino) »crno« ulje iz okoline Varaždina, nagrađeni *Agrolagunin* istarski sir i namaz od tartufa.

S. D.

»Prijevoz, logistika, utovar, istovar – to je moja strast«

Mario Dulić iz Subotice već 19 godina bavi se prijevozom. Počeo je 2004. godine autoprijevozničkom firmom *IC Expres*, a 2010. osniva poduzeće *IC MD Logistic* d. o. o. Prvih nekoliko godina prevozio je ljude, a kasnije se specijalizirao za transport robe. Danas *IC MD Logistic* posluje s dvadesetak uposlenih, a osnovna djelatnost im je prijevoz robe u inozemstvo kombijima, malim kamionima, šleperima i tandem kamionima.

Dulić kaže kako je voditi ovakvu firmu veoma izazovno, ali da je ujedno to i njegova strast koju ima od samoga početka i koja ga održava.

»Posao je počeo spontano. Kao i svaki klinac volio sam aute, kamione, a kod mene je bila izražena i ljubav

»Imamo vozila, imamo poslovne partnere, imamo s čim a nemamo s kim i bojim se da će se taj trend nastaviti. Veliki je problem nedostatak adekvatnih vozača koji bi obavljali međunarodni transport«, kaže Dulić

prema putovanjima. U ovome poslu ima puno i logistike, organiziranja, pretovara, utovara... i to je ono što volim i što me pokreće – svakodnevni izazovi«, priča nam Dulić.

Rotografika – najveći partner

Svoju priču o transportu Mario je započeo prijevozom ljudi kombijem iz Subotice do Budimpešte.

»Prve dvije godine sam prevezio 'turiste' sa subotičkog buvljaka do Józsefvárosi tržnice u Budimpešti. Za to vrijeme stekao sam još klijenata, počeo sam suradnju i s turističkim agencijama kao što je npr. *Eurotravel*, s kojima sam dugo godina surađivao, pa sam vozio i do aerodroma i na druge potrebne destinacije.«

Kao odskočnu dasku u poslu Mario izdvaja 2005. godinu kada je preko Fonda za razvoj Vojvodine kupio još jedan, noviji kombi, koji mu je nudio veće mogućnosti i kada je zaposlio i prvoga vozača.

»Napravio sam projekt za Fond za razvoj Vojvodine koji mi je omogućio da kupim noviji kombi uz pomoć povoljnog kredita. To mi je bio drugi kombi i s njim sam stekao daleko veći ugled, mogao sam prevoziti poslovne ljude i bolje naplaćivati ture. Tada sam uposlio prvog radnika i posao je krenuo većim koracima. U Subotici je u to vrijeme bilo malo kombija pa sam radio i prijevoz ljudi i prijevoz robe s prikolicom za kombi. Tako je funkcioniralo dvije-tri godine da bih 2008. odlučio izaći iz prijevoza ljudi i specijalizirati se na robu, jer je ondje bila bolja zarada.« Prevezio je Mario brojne glazbenike, sportaše Plivačkog kluba *Spartak*, hodočasnike...

Iako kaže da prijevoz ljudi i danas voli, Dulić je ostao na transportu robe jer je to sigurniji posao.

»Roba mora cirkulirati da bi svijet funkcionirao, a ljudi nekada putuju više, nekada manje, ovisno kakva im je godina. To nam je dokazala i pandemija koronom. Prijevoz robe je stajao samo dva-tri tjedna, jednostavno ona mora ići kako bi se svijet kakav poznajemo održao.«

Firma *IC MD Logistic* pretežito radi sa stalnim klijentima, a među najvećima su im *Rotografika* iz Subotice i *Rey AG* iz St. Galen-a (Jagodina).

»Među uposlenima je više od pola vozača, imamo dispečere, ekonomiste koji rade obračun i financije te limare, mehaničare i električare, koji nisu u stalnom radnom odnosu ali su s nama već dugi niz godina.

Unutarnji transport nam je pet posto, a ostalo je međunarodni. Najomiljenije destinacije su Mađarska, Austrija, Švicarska, Danska, Njemačka, a za potrebe naših klijenata radimo i ostale zemlje kao što su Rumunjska, Francuska... S firmom iz Jagodine *Rey AG* iz St. Galen-a također radimo dugi niz godina. Za njih vozimo robu za Švicarsku šestu godinu na obostrano zadovoljstvo.«

Blizina sjedišta firme s granicom s Mađarskom *IC MD Logisticu* uvelike olakšava posao, jer u situacijama dugosatnih kolona mogu zamijeniti vozače. Poseban izazov za organiziranje vozača, kaže, bio je nedavni štrajk mađarskih carinika kada su se kamioni na granici zadržavali i preko 24 sata!

»Velike gužve koje se stvore na granici s Mađarskom svima otežavaju posao, a mi zbog blizine granice nađemo rješenje za svaki problem, da kamion ne mora stajati zbog umora vozača i zbog toga dosta partnera surađuje s nama. Ako klijent želi najbolju i najbržu dostavu i može to platiti, mi to i omogućimo. Za vrijeme štrajka carinika u Mađarskoj kamioni su se zadržavali na granici duže od 24 sata. To znači da je trebalo smjenjivati vozače. Bilo je

zahtjevno logistički rješavati, ali uvijek gledamo i da se pridržavamo zakonskih okvira radnog vremena vozača. Prošla su vremena da vozač može voziti dan-noć. Često i sam pomognem vozačima da dođu kući, iako su na 20, 50 do 100 km od kuće da bi što prije počeli odmarati. S jedne strane je naporno, a s druge strane kao vlasnik i odgovorna osoba daleko mirnije spavam kada čovjek radi po pravilu da zaštiti sebe i druge sudionike u prometu.«

Nedostatak vozača

Dulić kaže da posla ima, ali da ono što posebno pogađa prijevozničke firme nije zaobišlo niti njega – fali mu vozača.

»Imamo vozila, imamo poslovne partnere, imamo s čim a nemamo s kim i bojim se da će se taj trend nastaviti. Veliki je problem nedostatak adekvatnih vozača koji bi obavljali međunarodni transport. Taj posao je dobro plaćen, što nije uvijek bilo tako, ali nije lak jer si odvojen od obitelji. Znam, jer i sam vozim i bez podrške obitelji ne bih mogao raditi ovaj posao. U neka bolja vremena manje vozim, a kad dođu lošija, više. Meni to nije čudno, to mi je posao. Potrebni su nam vozači koji su potkovani znanjem. Upošljavamo mi i početnike pa ih obučavamo, no često se dogodi da oni u međuvremenu odustanu od profesije vozača.«

Budućnost *IC MD Logistica* vlasnik vidi upravo u uposlenicima te se trudi učiniti ih što zadovoljnijima.

»Trudim se da vozači budu zadovoljni i s plaćom i s okruženjem u firmi, da se osjećaju kao da su dio obitelji, da nisu samo brojka. Kada ljudi dobiju više iz firme, više joj mogu i dati. Želim tu svijest podići i kod nas, jer samo tako možemo napredovati. Imam kamiona, posla, partnera, ideja ali ključno je imati s kime sve to provesti u djelo. Bit je napraviti dobru ekipu. Tko ima dobru ekipu, ima i dobar posao.«

Mario je dugogodišnji član Udruge bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* u čijim manifestacijama sudjeluje, ali i pomaže kada je prijevoz bilo koje vrste za udrugu u pitanju. Također, nesebično svoje vrijeme, vozače i kamione daje i za potrebe župa Subotičke biskupije i Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*.

»Angažman u *Dužijanci* je započeo preko suradnje s obitelji **Ivana Piukovića**. Od 2003. godine pomažem u organiziranju povorke glavne manifestacije, a od 2011. sam uključen i u *Takmičenje risara*, gdje risarim. Postati risar bio mi je poseban izazov, jer to nije lako, zahtijeva određenu kondiciju i baš mi se sviđa zbog toga. Također, manifestacija je natjecateljskog karaktera i tamo onda mogu ispoljiti i natjecateljski duh koji imam. Kad god nešto treba učiniti za udrugu *Dužijanica* ili *Bunjevačko kolo* rado nudim svoju uslugu prijevoza. Ne sjećam se da sam nekada nešto naplatio, gledam to kao mali doprinos našoj zajednici. Čast mi je što mogu pomoći da naša hrvatska zajednica u Subotici bude bolja«, kaže Dulić.

J. D. B.

Radionica povezivanja marama

SUBOTICA – Odjel za istraživanje i izučavanje tradicijske baštine pri HKC-u *Bunjevačko kolo* organizira radionicu *Povezivanje marama*, koja će biti održana večeras (petak, 17. veljače), u maloj dvorani Centra, s početkom u 17 sati. Želja organizatora je da se na radionici obuče zainteresirane polaznice, kako bi stjecale znanje i vještinu povezivanja. Voditeljica radionice u ovoj skoro zaboravljenoj tehnici **Dajana Šimić** svoje znanje stjecala je istrajnim osobnim zalaganjem učeći od starijih žena koje će osim nje biti uključene u ovoj radionici.

Prva ovakva radionica u organizaciji HKC-a *Bunjevačko kolo* održana je u ljeto 2016., a sada se organizira neposredno pred *Prelo sićanja*, kako bi se ujedno i povezale marame koje će biti nošene na spomenutom prelu.

Maskenbal u Sotu

SOT – HKD *Šid* organizira maskenbal u subotu, 18. veljače, u 18 sati u crkvenoj dvorani *Kata* u Sotu. Organizator najavljuje druženje uz glazbu, kokice, krafne, a osigurane su i nagrade za najbolje maskirane.

Mačkare u Golubincima

GOLUBINCI – HKPD *Tomislav* iz Golubinaca organizira 18. i 19. veljače pokladnu manifestaciju *Mačkare – premundureni dani*. Prvog dana manifestacije, u subotu, 18. velja-

če, na programu je pokladno jahanje ulicama Golubinaca koje počinje u 12 sati. Sutradan, u nedjelju, 19. veljače, na ulicama Golubinaca bit će održan karneval, s kostimiranim sudionicima, a početak ovog programa je u 14 sati.

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* priređuje 89. *Veliko bunjevačko-šokačko prelo*. Prelo će biti održano u subo-

tu, 18. veljače, u *Hrvatskom domu*, s početkom u 19 i 30 sati. Domaćini najavljuju preljusku večeru, zabavu uz folklorashe i tamburashe i bogatu tombolu.

Poklade u Plavni

PLAVNA – Župa sv. Jakova apostola i HKUPD *Matoš* iz Plavne organiziraju manifestaciju *Pokladni bal* u subotu, 18. veljače, u Vatrogasnom domu, s početkom u 19 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se TS *Ruže* iz Subotice.

U utorak, 21. veljače, HKUPD *Matoš* po običaju organizira pokladni običaj *tute*. U povorci pod maskama sudjelovat će u najvećem broju djeca, na koje se nastoji prenijeti ova tradicija.

Prelo sićanja u Subotici

SUBOTICA – HKC *Bunjevačko kolo* i KD *Ivan Antunović* iz Subotice organiziraju 13. *Prelo sićanja* koje će biti održano u nedjelju, 19. veljače. Okupljanje sudionika je u središtu grada kod spomenika Presvetog Trojstva u 17 sati. Slijedi sudjelovanje na misi u Franjevačkoj crkvi, a nakon mise planiran je odlazak u dvoranu *Bunjevačkog kola* i početak manifestacije u 19 sati. Jedini uvjet sudjelovanja na ovom prelu je odijevanje svečane bunjevačke zimske nošnje.

Pokladni bal u Monoštoru

MONOŠTOR – KUDH *Bodrog* organizira *Pokladni bal* pod maskama u nedjelju, 19. veljače, u Domu kulture u Monoštoru u 19 sati. Ulaznica staje 200 dinara, a posjetitelji će zabavljati tamburaški sastav *Panonika*. Uz dobru zabavu, bit će organizirana i tombola.

Republički natječaj za manjine

BEOGRAD – Ministarstvo kulture Srbije raspisalo je više natječaja, među kojima i Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata iz oblasti suvremenog stvaralaštva u Republici Srbiji u 2023. godini, u oblasti kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina. Natječaj je otvoren do 6. ožujka 2023. godine.

Više informacija na sajtu Ministarstva: www.kultura.gov.rs.

Uvjeti somborskih Hrvata za ulazak u vlast, Neven o Antunoviću

11. veljače 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše o uspjehu subotičkog ogranka Gospodarske sloge (gospodarstvena organizacija Hrvatske seljačke stranke). Članovi ove gospodarsko-stočarske zadruge uspjeli su zaštititi kod

mjerodavnih tijela u Beogradu svoje interese (povoljne prodajne cijene), čemu imaju zahvaliti upravi zadruge. Uprava je, naime, osigurala izvoz svinja svojim članovima (10 vagona tjedno): »Da zadruga nije uređivala trgovci bi kod prodaje svinja zaradivali na štetu tovljača svinja«.

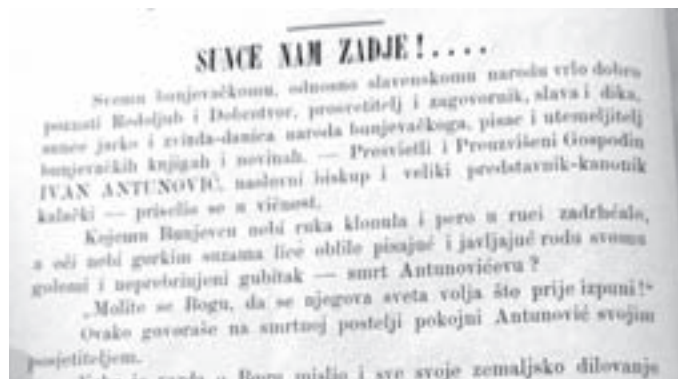
12. veljače 1921. – *Subotičke novine* pišu o prvom Somborskom bunjevačkom prelu, koje je održano na drugi dan poklada. Prelo je održano u hotelu *Sloboda*. Sve prostorije bile su zauzete. Iz Subotice su došli narodni zastupnik **Vranje Sudarević** i odvjetnik **Joso Prčić** (bivši subotički podgradonačelnik). Došli su i gosti iz Bača sa svojim župnikom i narodnim zastupnikom **Ivanom Evtovićem**. »Cilo se Prelo divilo lipim šokačkim divojkama i krasnoj njihovoj nošnji«, naglašava člankopisac. Došli su i Lemešani na čelu sa župnikom **Boltom Agatićem**. Bunjevačka omladina je pjevala: »Svud se čuje, svud se šorom znade...«. Sestre **Jula** i **Roza Hodoši** su s **Ivanom Pataricom** odigrali šaljivu igru *Suparnike*. Gospođica **Burnač** i **Mraković** su s **Vranjom Bošnjakom** odigrali ples, uz glasovirsku pratnju **Zorke Lahović**.

13. veljače 1926. – *Hrvatske novine* pišu da je prije izvesnog vremena bivši narodni zastupnik Bunjevačko-šokačke stranke i pristaša Vojvođanske pučke stranke (**Blaška Rajića**) predočio somborskim radikalima uvjete pod kojima somborski Hrvati žele ući u prošireni gradski senat. Uvjeti su da se Hrvatima ustupe neki položaji u gradskoj upravi, da se oduzeti ženski samostan vrati časnim sestrama, da se grad odrekne patronata u prilog crkvene općine. Radikali međutim nisu ispunili nijedan

uvjet, nego su po beogradskim novinama obznanili da su uspjeli Bunjevce učlaniti u Narodnu radikalnu stranku.

14. veljače 1931. – *Subotičke novine* pišu da Bunjevačko momačko kolo (Subotica) namjerava organizirati zajedničko-knjigovođski tečaj, kojega će održati **Vjekoslav Gortan**, ravnatelj Zadrugne sveze u Zagrebu.

15. veljače 1888. – *Neven* posvećuje cijeli broj nedavno preminulom velikanu bačkih Hrvata **Ivanu Antunoviću**. U članku *Sunce nam zađe* piše između ostaloga: »Sav svoj upliv je uložio, da ugled Bunjevaca podigne, a za naobrazbu svoga naroda i na izučavanje bunjevačke

omladine sve svoje imanje je žrtvovao. Njegovo dvore bijaše puno mladih bunjevačkih djakah, a nije falilo tu ni madžarah i nimacah. A koji nisu mogli u prostrano dvore blagoćudnoga Dobrotvora postojati, – jer ih je pokadkad i toliko bilo, – za te je stan plaćao na drugom mistu, a na blagovanje obično sakupljali su se kod Antunovićeve trpeze. A najsiromašnije je, kao što se prosto veli: i ruvario i kruvario«.

16. veljače 1940. – *Hrvatski narod* donosi dopis iz Subotice. Člankopisac objašnjava zašto se pojedini Bunjevci ne žele javno deklarirati kao Hrvati: »U svakom žitu ima kukolja, pa tako i kod nas Bunjevaca, pa nek nas ne iznenađuje, da razna gospoda za volju razni položaja i unosni namištenja prodaju svoja hrvatska imena, ali mi seljaci ne znamo ta gospodstva posla, pa ne ćemo da svoje Bunjevačko-hrvatsko ime prodajemo«.

17. veljače 1941. – *Hrvatski dnevnik* piše da Zbor hrvatskih kazališnih dobrovoljaca u Subotici prikazuje 18. veljače premijeru tragikomedije *Neobičan čovjek* poznatog hrvatskog dramatičara **Gene Senečića**. Samoj izvedbi prisustvovat će pored brojnih gledatelja i sam autor kazališnog komada.

Neobično stvaralaštvo Sanje Ribić Milivojević iz Laćarka

Zrcala kao izraz umjetnosti

»Svako zrcalo je jedinstveno, ručno ukrašeno. Da bi ogledalo zračilo u punoj svojoj ljepoti i ja moram biti dobro raspoložena dok ga pravim«, kaže naša sugovornica

Kroz povijest ogledalo se provlačilo kao simbol mudrosti, savjesti, stvaralačke energije, odražavajući istinu, iskrenost, znanje i ljepotu. Za **Sanju Ribić Milivojević** iz Laćarka nadomak Srijemske Mitrovice ona su sredstvo kroz koje iskazuje svoje misli, osjećanja i ljubav prema umjetnosti. Naime, kreirajući brend *Srećna ogledala*, Sanja se bavi izradom ramova za zrcala, a kao materijal za ukrašavanje koristi školjke i kamenčiće koje je godinama sakupljala na svojim putovanjima i ljetovanjima.

»Ja sam svoje mjesto pod suncem našla u Laćarku, nadomak Srijemske Mitrovice. Prije braka sam u svakom momentu znala tko sam i koliko vrijedim, ali sam se kao i mnoge druge žene, predala potpuno obitelji i zaboravila svoje snove. To ni u jednom trenutku nije bila moja odluka. To se jednostavno dogodilo i kako su djeca odrasla i krenula svojim putem, ja sam ostala sama sa svojim mislima. Riješila sam kvalitetno ispuniti slobodno vrijeme i od uspomena s putovanja, školjki, kamenčića i drugih prirodnih materijala napraviti ram za zrcalo. Odlučila sam unijeti promjenu u svoj život i taj osjećaj je bio izvanredan«, priča Sanja.

Ljubav prema kamenu

Sanjin suprug **Zoran** odličan je poznavalac kamena, po zanimanju je kamenorezac, i još od rane mladosti on i Sanja gaje veliko interesiranje i ljubav prema ovome materijalu. Prema Sanjinim riječima, velika pohvala od supruga za prvi rad bili su »vjetar u leđa« za njene daljnje korake u ovom poslu. Nakon objave fotografije prvog rada na Facebooku uslijedili su brojni pozitivni komentari njenih prijatelja i poznanika, koji su bili oduševljeni kreativnošću i unikatnošću Sanjinog djela. Zahvaljujući poticaju obitelji i prijatelja danas u Laćarku Sanja ima svoj atelje, radni prostor u kojem na stotine komada kamena ugrađuje u otmene, neobične i moderne ramove zrcala, koji svoje mjesto pronalaze u domovima mnogih ljudi diljem Srbije i svijeta.

»Svako zrcalo je jedinstveno, ručno ukrašeno. Da bi ogledalo zračilo u punoj svojoj ljepoti i ja moram biti dobro raspoložena dok ga pravim. Svaki kamenčić, jež ili školj-

ka su unikatni. Svaki tren u životu i osjećanje su unikatni pa je tako i svako moje ogledalo. Sve i da želim ne bih mogla napraviti dva ista. U izradi zrcala koristim i riječne kamenčiće i školjke. Bilo je želja da u ram postavim i kamenčiće s osobnim pečatom za ljude koje je život odveo u inozemstvo i žele imati nešto s ovih prostora, te svoju želju ispunjavaju zrcalom u koje je ugrađeno nešto njihovo, neki kamenčić iz njihove domovine, kamen iz rodnog kraja. Trudim se da svako ogledalo pri pogledu na njega izazove pozitivnu emociju kod promatrača«, kaže Sanja.

Brojne izložbe

Svoja zrcala naša sugovornica izlagala je na humanitarnim sajmovima, na kolektivnim i samostalnim izložbama po galerijama, kako u Srbiji tako i u susjednim državama. Prema Sanjinim riječima, njena najznačajnija izložba bila je prva samostalna izložba u Carskoj palači u Srijemskoj Mitrovici, a zatim ona u Beču u palači *Palfi*, Bugarskoj itd.

Izložbe ovih unikatnih zrcala vrlo su dobro medijski praćene, a društvene mreže doprinose promociji Sanjina stvaralaštva. Samim tim olakšan je i pristup zainteresiranih koji žele saznati više o ovim zrcalima te ih na koncu i kupiti.

»Umjetnost mi je otvorila dušu da iz nje izađe ono najljepše ljudsko, a najljepši odgovor na to su ljudski osmjesi koje gledam na izložbama 'Srećnih ogledala'. Moj recept za zadovoljstvo samim sobom je da zavirite duboko

u sebe, otkopate snove i kreativnost, probudite dijete u sebi, pogledate se u 'Srećno ogledalo' i kažete: 'Ja još mogu, ja još vrijedim', poručuje Sanja na kraju razgovora.

Sara Žurovski

Natjecanje u Županji

Valentini Jurković titula Šokački cvit

Valentina Jurković iz Bača izabrana je za najljepšu djevojku u narodnom ruhu u okviru natjecanja za titulu *Šokački cvit* održanog 10. veljače u sklopu *Šokačkog sijela* u Županji. *Šokačko sijelo* najveća je manifestacija tradicijske kulture u županjskoj Posavini i traje već 56 godina. Ove godine natjecanje za *Šokački cvit* okupilo je 15 djevojaka iz 11 različitih mjesta.

Prvom pratiljom stručno povjerenstvo proglasilo je **Doroteu Jagarinac** iz Županje, a druga pratilja je **Božena Černava** iz Našica.

Valentina Jurković je u Županji sudjelovala u ime udruge *Tragovi Šokaca* iz Bača, a za natjecanje ju je pripremila, odnosno u nošnju obukla, **Stanka Čoban**, poznata čuvarica šokačke tradicije iz Bača.

Valentina ima 16 godina, ide u srednju Ekonomsku školu u Bačkoj Palanci, a bavi se i folklorom u bačkom KUD-u *Mladost*.

»Prvi puta sam išla na jedno natjecanje ovakvoga tipa. Išla sam da steknem iskustvo, lijepu uspomenu, nisam se nadala pobjedi. Vrlo sam sretna zbog toga. Ovo mi je poticaj da i dalje sudjelujem na ovakvim natjecanjima i manifestacijama. Za nagradu sam dobila seferin (dukat) s likom **Franza Josepha**. Inače, nošnja koju sam nosila u Županji je iz vlasništva Stanke Čoban, sve je originalno s početka 20. stoljeća, osim *vinca*, oglašlja koje je izrađeno na jednoj od suvremenih radionica. U pitanju je *vinac*

koji je *snaša* nosila na dan vjenčanja do ponoći«, kaže Valentina.

Ona dodaje i kako se ljubav prema nošnji njeguje u njezinoj porodici; njezina prabaka šivala je i oblačila u nošnju, a među ostalim izradila je šokačku nošnju i za čuveni ansambl *Kolo* iz Beograda.

D. B. P. / Foto: *Šokačko sijelo* Županja

OBNOVA TRADICIJE

PETROVARADINSKI KARNEVAL

11-21. FEBRUAR 2023.

VELIKA KARNEVALSKA POVORKA

Subota 18.02. od 13.00h / Crkva sv. Jurja

13.00

Otvaranje sa balkona Spomen doma Bana Josipa Jelačića

13.00 - 14.00

Velika karnevalska povorka

(Štrosmajerova, Vladimira Nazora, Beogradska i Lisinskog)

15.00

Koncert Braće Krstić

16.00

Koncert Tanje Banjanin i karnevalska žurka (Ulica Prote Mihaldžića).

Izložba: Istorijat Petrovaradinskog karnevala (Ulica Prote Mihaldžića)

www.communications.rs/karneval2023

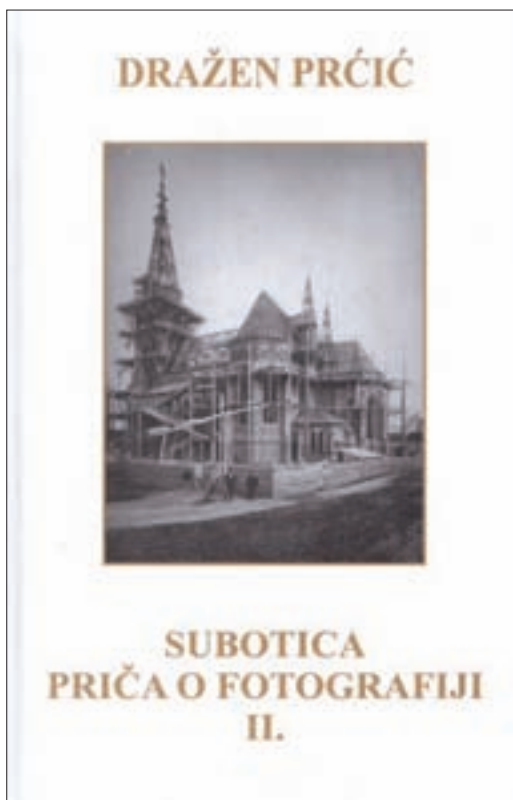

Dražen Prčić, *Subotica : priča o fotografiji II.*, Minerva, Subotica, 2023.

Nove priče iz gradske povijesti

U nakladi subotičke *Minerve* nedavno je izašla nova knjiga **Dražena Prčića** naslovljena *Subotica : priča o fotografiji II.* Nastavak je to njegove knjige *Subotica : priča o fotografiji* iz 2020. godine. Obje knjige rezultat su njegova pisanja o starim fotografijama, prakse koju je započeo 2009. pokrenuvši rubriku *Priča o fotografiji* u tjedniku *Hrvatska riječ*, u kojoj i danas objavljuje tekstove.

U novoj knjizi na 190 stranica zastupljene su fotografije koje pokrivaju razdoblje od 19. stoljeća do druge polovice 20. stoljeća, a donose u prvom redu priče o zanimljivim osobama (dr. **Artur Munk**, **Naco Zelić**, **Géza Csáth**, **Dezső Kosztolányi**, **Titus Mačković**, **Petar Šarčević**, **Tibor Székely**, dr. **Aleksandar Štajnfeld**, **Ljudevit Vujković Lamić** – Moco stariji, **Stjepan Šarčević Dečko**, **John Ivan Simon**...), zgradama (crkva sv. Roka, koja je na naslovnici knjige, Narodno kazalište, kino *Lifka*,

Gimnazija, Raichleova palača...), tvornicama (*Klotild* – *Zorka*, *Ruff* i *Pionir*, *Hartman* i *Conen*), institucijama (Gradski muzej, ZOO vrt), događajima (Travanjski rat, festival *Omladina*, darivanje pape), sportu (*Bačkina* utakmica sa splitskim *Hajduk*om, tenis na Paliću...), različitim praksama vezanim za život građana (*hetija*, nabijanice, fijakeri).

»Knjigu posvećujem Subotici i Subotičanima, živima i onima kojih više nema među nama. Fotografije možda mogu izbledjeti, ali sjećanje na ovaj pisani način ostaje vječno«, navodi Prčić.

Autor predgovora u knjizi je arhivski savjetnik **Stevan Mačković** koji ističe kako nam se na stranicama ove knjige »mozaik iz prošlosti Subotice oživljava i prikazuje kroz oko kamere i autorovo viđenje«.

Inače, u pitanju je osamnaesta knjiga Dražena Prčića (*Subotica*, 1967.), od čega je petnaest romana.

D. B. P.

HGU Festival bunjevački pisama

NATJEČAJ

za skladbe koje biti izvedene na
23. FESTIVALU BUNJEVAČKI PISAMA

Festival će biti održan 24. rujna 2023. u Subotici.

Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unapređenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca – Hrvata;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u 2 primjerka;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku;

7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);

8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;

9. Primljeni radovi se ne vraćaju;

10. Radovi se šalju pod šifrom, a rješenje šifre (ime, prezime i adresa autora i kontakt telefon) mora biti u posebnoj, zatvorenoj kuverti;

11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;

12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;

13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi, izda na nosaču zvuka, video zapisu radi popularizacije festivala i objavi putem društvenih mreža.

Natječaj je otvoren od dana objavljivanja do 31. svibnja 2023.

Skladbe slati na adresu:

– Vojislav Temunović, Skerlićeva 17 24000 Subotica,

– HGU FBP, Lajosa Joća 4/a 24000 Subotica;

mail: hgu.fbp@gmail.com

s naznakom: ZA 23. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

Kontinentalna skupština Sinode

Jasan znak pripadnosti Kristu

Na Kontinentalnoj sinodskoj skupštini u Pragu, koja je održana od 5. do 9. veljače, sudjelovalo je dvjestotinjak sudionika: 156 delegata iz 39 europskih biskupskih konferencija, te 44 delegata koji su došli na poziv Vijeća biskupskih konferencija Europe. Njima se pridružilo 270 delegata koji su zborovanje pratili online, prenosi IKA.

»Imali smo četiri dana tijekom kojih smo mi biskupi zajedno s predstavnicima svih europskih biskupskih konferencija razgovarali o dokumentu koji nam je predstavilo Tajništvo Biskupske sinode, a naziva se *frascati* dokument. Bilo je interesantno biti s oko 200 ljudi u jednoj dvorani gdje je svatko mogao reći slobodno ono što ga boli ili što ga raduje. Vidjeli smo ogromno bogatstvo naše Katoličke crkve, a isto tako i raznolikost, ponekad i napetosti. Ali, bilo je jako dobro da smo svi ostali za stolom te sudjelovali u molitvi i na slavlju svete mise. I svi smo zajednički tražili neke odgovore. Od petka, 10. veljače, započeli smo s drugim dijelom ovog sastanka u Pragu na kojem sudjeluju samo predsjednici i delegati europskih biskupskih konferencija i razgovaraju o istim temama, ali sada više iz kuta odgovornosti nas kao biskupa za razvoj sinodalne misli i svih onih tema koje nam je papa **Franjo** dao kao zadaću. To ćemo poslati u Rim. Tajništvo Biskupske sinode će pripremiti konačni dokument za rad koji ćemo dobiti krajem lipnja 2023. godine. Delegati, koji će sudjelovati na Biskupskoj sinodi u listopadu 2023. i 2024. godine, spremat će se na temelju tog dokumenta«, kazao je nadbiskup Beogradske nadbiskupije mons. **Ladislav Német**.

U završnoj noti biskupi ističu kako »međusobno slušanje, plodan dijalog, pričanje o tome kako su naše crkvene zajednice doživjele prvu fazu sinodskog procesa i pripremile se za ovaj kontinentalni susret« predstavljaju »jasan znak jedinstvene pripadnosti Kristu«.

S obzirom na krizu zlostavljanja u Katoličkoj crkvi u mnogim zapadnoeuropskim zemljama, biskupi iz istočne Europe žele pokazati solidarnost i priznati svoju krivnju. Nakon prve polovice europske etape svjetske Sinode u Pragu, 7. veljače navečer, dopredsjednik CCEE-a (Vijeća europske biskupske konferencije) beogradski nadbiskup Ladislav Német predložio je svima prisutnima zajednički tekst na tu temu, izvještava *Vatican News*.

U zajedničkom tekstu bi istočnoeuropski biskupi, zajedno sa zapadnoeuropskim, trebali zamoliti žrtve za oprost i obvezati se na politiku nulte tolerancije glede zlostavljanja i zataškavanja.

Tijekom boravka u Pragu biskupi su donijeli i zaključnu notu, koju donosimo u cijelosti:

»Zahvaljujemo Gospodinu na iskustvu sinodalnosti koje nas je sve – biskupe, svećenike, posvećene osobe i laike – prvi put okupilo jedne uz druge na kontinentalnoj razini. Raduje nas što smo ovih dana u Pragu uvidjeli da su trenuci molitve proživljeni zajedno, a još više radovi na skupštini bili duboko duhovno i istinski sinodsko iskustvo. Međusobno slušanje, plodan dijalog, pričanje o tome kako su naše crkvene zajednice doživjele prvu fazu sinodskog procesa i pripremale se za ovaj kontinentalni susret jasan su znak jedinstvene pripadnosti Kristu. Nacionalna izvješća, rad u grupama i mnogi interventi koje smo čuli slili su se u završni dokument predstavljen na Skupštini koji će predstavljati doprinos crkava u Europi izradi Instrumentuma laboris Sinode. Zahvaljujemo svima koji su dijelili s drugima svoja iskustva iskreno i s poštovanjem prema različitim senzibilitetima. Zahvaljujemo isto tako Uredničkom odboru za veliki posao obavljen u izradi tog dokumenta. Kao plod ovog sinodskog iskustva mi biskupi preuzimamo na sebe obvezu i dalje živjeti i promicati sinodski proces u strukturama i životu naših biskupija. Ovo iskustvo revne brige za čitavu Crkvu u Europi ohrabrilo nas je u našem zalaganju da vjerno živimo svoje sveopće poslanje. Obvezujemo se da ćemo podržati upute Svetoga Oca, Petrova nasljednika, da postanemo sinodska Crkva jačana iskustvom zajedništva, sudioništva i poslanja u Kristu. Želimo zajedno, kao sveti Božji ljudi, vjernici laici i pastiri, putovati kao hodočasnici putovima Europe i naviještati radost evanđelja koje izvire iz susreta s Kristom i želimo to činiti zajedno s našom braćom i sestrama iz drugih kršćanskih konfesija. Zalaगत ćemo se za to da raširimo naše šatore kako bi naše crkvene zajednice još više postale mjesta gdje se svatko osjeća prihvaćenim«.

Pomoć za Tursku i Siriju

Prema nalogu dijecezanskog upravitelja Subotičke biskupije mons. Ferenc Fazekasa u nedjelju, 19. veljače Subotička biskupija i biskupijski Caritas prikupljat će novčane priloge za stradale u potresima u Turskoj i Siriji. Prilozi će se skupljati u gotovini u prigodne škrabice u crkvama, a također prilog je moguće uplatiti na račun: 205-512025-08, Caritas Subotica, Zmaj Jovina 20, Subotica, s naznakom: za *Tursku i Siriju*.

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj – priprava za brak za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine na teritoriju Grada Subotice i šire okolice započinje 13. ožujka u vjeronaučnoj dvorani u Harambašićevoj 7, s početkom u 19.30 sati.

Započinje korizma

Kršćanski spomen, kojim započinje korizma jeste Pepelnica ili Čista srijeda koja ova godine pada na 22. veljače. Toga dana je za sve katolike od navršene 18. godine pa do 60. godine života post i nemrs. To znači da toga dana vjernik jede samo jedan pun obrok (do sita), jer je post i ne jede meso, jer je nemrs. Također, svaki pektak u korizmi je nemrs.

U susret blagdanima

18. veljače – Bernadica
22. veljače – Čista srijeda – Pepelnica
24. veljače – Matija apostol
26. veljače – 1. korizmena nedjelja (Čista)
1. ožujka – Albin, Jadranka
4. ožujka – Kazimir
5. ožujka – Teofil, Vedran 2. korizmena nedjelja (Pačista)
7. ožujka – Perpetua i Felicita

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Liturgija i ove nedjelje stavlja pred nas Pavlove riječi o mudrosti koja nije ista za Boga i čovjeka (usp. 1Kor 3,16-23). Koliko god da se čovjeku činila apstraktna usporedba Božje i ljudske mudrosti, već u evanđelju, koje čitamo ove nedjelje, možemo prepoznati tu razliku (usp. Mt 5, 38-48). No, nije tu razliku potrebno samo prepoznati nego učiniti je vidljivom u vlastitom životu. Zvati se kršćaninom je čast, jer znači pripadati Kristu, ali nositi to ime znači i imati određene obveze: donositi Krista svijetu, živjeti kako nas je Krist poučio, te težiti za mudrošću u Božjem smislu, koja je za ovaj svijet ludost.

Ludost pred svijetom

Pavao pouku Korinćanima o mudrosti započinje riječima: »Nitko neka se ne vara« (1Kor 3,18a). Ljudi često o sebi gaje netočna mišljenja, pa ih Pavao upozorava da ne padnu u tu zamku. Zatim dodaje: »Ako tko misli da je mudar među vama na ovome svijetu« (1Kor 3,18b). Dakle, ne radi se o mudrosti pojedinca kao takvoj nego o tome da pojedinac sam sebe drži za mudrog. Kriteriji za određivanje mudrosti pred svijetom su raznovrsni, uglavnom takvi da je svatko za sebe mudar u odnosu na druge. Kakvi god bili, za Boga su isprazni, čista ludost. Zato je potrebno mijenjati se, početi gledati stvarnost kao što je gleda Bog, početi živjeti tako da se veća važnost pridaje tome kako se naš život čini Bogu, a ne kako se čini ljudima. Tada će se dogoditi da ćemo postati pred ljudima ludi, jer ćemo biti drukčiji od većine, jer ćemo važnost pridavati onome što ima duhovnu vrijednost, pa ćemo svijetu postati smiješni, jer to neće imati nikakvu vrijednost za ono što je svijetu bitno. Za nas tada nitko od obuzetih svjetovnim neće reći da smo mudri nego ludi, ali za Boga ćemo biti mudri, jer nas takav zaokret u život vodi bliže k njemu.

Ljubav je mudrost

Kristova novina

Evanđelist Matej donosi nam Isusove riječi koje već na prvu potvrđuju ono što Pavao o mudrosti govori. Isus kaže svojim slušateljima tumačeći dosadašnji zakon uvod novine. »Čuli ste da je rečeno: Oko za oko, zub za zub! A ja vam kažem: Ne opirite se Zlomu! Naprotiv, pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi« (Mt 5,38-39). Ovo je potpuni zaokret u dotadašnjem poimanju pravednosti. Iako više ne vrijedi u našim zakonima »Oko za oko, zub za zub« ljudi i dalje smatraju da je pravedno vratiti istom mjerom. Ali, pružiti i drugi obraz onomu tko te je već jednom udario, bilo je i ostalo neprihvatljivo po ljudskom poimanju pravednosti.

Vrhunac novina koje Isus donosi krije se u ljubavi: »Čuli ste da je rečeno: Ljubi svoga bližnjega, a mrzi neprijatelja. A ja vam kažem: Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima...« (Mt 5,43-45). U ovim riječima otkriveno je što je to što kršćanina izdvaja iz ovoga svijeta i čini ga mudrim pred Bogom. To je ljubav. Ljubav bezuvjetna, prema svima, čak i prema neprijateljima. Ljubiti i one koji ti čine zlo, a nikada na zlo odgovarati istom mjerom. Jedina mjera koja nam je dopuštena je ljubav. Moliti za progonitelje, činiti dobro onima koji nas mrze, ludost je u očima svijeta, ali je ono što od nas traži Bog. U svakom našem postupanju, u odlučivanju i činjenju ljubav nam treba biti vodilja. Svi smo od Boga jednako voljeni. Trebamo uzvratiti tu ljubav ljubeći Boga u svakom čovjeku, pa čak i u neprijatelju. Ljubav je mudrost pred Bogom koliko god se svijetu činila nerazumnom i ludom. Zato ne smijemo dopustiti da nas svijet pokoleba u nastojanju da pred Bogom budemo i ostanemo mudri.

Povezivanje svileni marama

Umjetnost »na dva kraja«

»Najbolje je kada se žena sama poveziva, jer ona osti kako joj najbolje 'leži' na glavi. Marama mora imat tri mrske sa strana da bi lipo stojala. Ona prva je dublja mrska, druga ja malo plića, a treća još plića. Kad se tako namisti, onda marama sve dubi na glavi«, kaže Gabriela Sudarević

Ono što mi danas nazivamo narodna nošnja nekada je bila moda onoga vremena. Istina, nama danas teško zamisliva, ali naše majke, bake, nane su itekako znale pratiti modu, dotjerivati se i usklađivati boje, dezene, materijale...

Tog vremena se dobro sjeća naša sugovornica **Gabriela Sudarević**, koja se, kako je rekla, sa šesnaest godina »ponela paorski«.

»Onda mi mama kupila prvo 'ruvo na struk', kako smo mi kazali *aljmašku* svilu, na grane. Tad sam se i počela divojčit, a udala sam se već s devetnaest godina. Ta ruva su se zvala 'ruva na struk', jel su obično imala kaiš u struku«, pojašnjava sugovornica i priča kako je suknju od tog kompleta nosila i uz košulju, *mider* (prsluk) i *igrač* (pojas za vezivanje oko struka).

Kada je bila u kompletu, to je bilo takozvano veliko ruvo ili »ruvo na struk« i uz njega je uvijek bila povezana svileni marama »na dva kraja«.

Fotografije – čuvari onoga vremena

»U tom velikom ruvu sam išla prvi put na Marinsko prelo, to je današnje Veliko prelo, a posli i na Korzu. Zimi bi obukla još i *striganski* kaput. E, to su bili lipi dani. Kako smo se samo znale opravit, povezat lipo svečano i doć u varoš (grad). Obično je to bio kaki velik svetac, pa u

katedralu na misu i onda na Korzu prošetati, da te svi vide. Momci bi stajali, a mi cure bi se šetale, onako zajedno nas po tri-četiri, kad i pet«, priča sa sjetom Gabriela Sudarević i pojašnjava: »U to vrme nije bilo drugog svita na Korzi, neg samo naši, koji su došli u varoš se pokazati. Obavezno se dolazilo kad je bio kaki god, a dolazilo se i subotom da se iskoristi i kaka skupština. Ako je cura imala momka, prvo bi oni očli u kafanu, pa je onda s momkom došla na zabavu u *Zanatsku* jel digod već di je bila zabava, da je svi vide, pa i one koje nemaju momke«.

Po riječima sugovornice, svi oni koji su željeli biti »viđeni« bi došli na Korzo prošetati se, a nerijetko ih je tamo čekao fotograf, koji bi ovjekovječio njihovo tadašnje šetanje, odjevenu kombinaciju ili eventualno novi par. Bilo je i posebno mjesto u gradu, gdje je fotograf u narednim danim »izmećo« slike i onda su oni koji su željeli mogli kupiti fotografiju koja im se svidjela. Takve fotografije se i danas mogu naći u osobnoj arhivi naše sugovornice.

»Nisu tad cure išle gologlave, nego se pazilo ko će kaku maramu povezat. Gledali smo uvijek da se slaže uz

ruvo i da je što lipče povezana. Istina, nisu se svi uvijek trudili, al ja sam volila da je to onako kako triba, da krajevi lipo stoje, a i mrske da su lipo opravljene. Sićam se prvog Marinskog prela, al sam se opravila i sva podkosirena išla«, priča nam snaš Gabriška, kako je mnogi zovu.

Žena nikad nije bila gologlava

Po njenom kazivanju, tada su cure i žene uz *sefire* povezivale takozvane *delinske* marame, koje su imale sitnu mustru, a nuz *paju* su starije žene povezivale jednobojne, uglavnom crne marame, koje su zvali »kajačice«, ali i *kašmirske* marame na grane tamnije boje. Nuz *paju* je uvijek bio keceljac od *sefira*.

»Tako obučene smo znale subotom uveče ić na skupštinu i uglavnom smo mi cure povezivali kašmirske marame u raznim bojama i mustrama, mada sam ja volila kombinovat i one crne *kajačice*, jel su te lipo išle nuz *paju*, a i lako su se uklapale uz druge boje. Dobro se sićam moje ujne **Đule** koja je uvijek u crkvu u Žednik dolazila povezana u maramu 'na dva kraja'. Ona je tako znala svašta kombinovat, al je to znala i nosit. Obukla bi tako suknju od *sukna*, od velikog ruva i zdravo lip sefirski leveš i keceljac i nuz to povezala svilenu maramu 'na dva kraja'. Al da se znala povezat, bome jeste«, priča snaš Gabriška.

Saznali smo od sugovornice i da su se u njeno vrijeme, kada se počela oblačiti u *paorsko ruvo*, nosili *sefiri* i *delini* (vrste tkanine). Bilo je, kako je rekla i *cicova* (također vrsta tkanine), ali se to nosilo kod kuće. »Kadgod se zdravo pazilo u čemu se di ide. U sefiru se išlo kad nije bio velik blagdan, al ni onda žena nije bila gologlava. Povezivale su se *delinske* marame, a svilene su se povezivale kad se digod bitno išlo i to uz 'veliko ruvo' i kad je kaki veliki svetac. Starije žene su nosile ugasnije marame, a mlađe vidnije. Znala je bit i marama na kako cviće, na grane, jel kake sitne mustre. Vrlo često su se nosile i *atlaske marame*, tegetovska, jel crna, duvanska, a i kake vidne

Radionica povezivanja marama

Odjel za istraživanje i izučavanje tradicijske baštine HKC-a *Bunjevačko kolo* organizira radionicu »Povezivanje marama«, koja će biti održana danas, 17. veljače, u maloj dvorani Centra, s početkom u 17 sati. Želja organizatora je da se na radionici obuče zainteresirane polaznice, kako bi stjecale znanje i vještinu povezivanja. Radionica se organizira neposredno pred *Prelu sićanja*, kako bi se ujedno i povezale marame koje će biti nošene na spomenutom prelu.

su znale bit. Danas mož vidit i kapice, a moja mama, koja je bila šnajderka, je kapicu nosila kod kuće, a kad bi digod krenila od kuće, odma bi povezala maramu. Dobro se sićam kako je imala niku crvenu kapicu, onako lipo na franciju sašivenu i pod njom podvučeno bilo. To se nosilo više pod maramom. Mama je u kapici kuvala i radila po kući, a ni mamu, pa ni majku nisam vidila gologlave samo dok su se ujtru češljale, a i to ritko«, prisjeća se sugovornica, koja se i udala u velikom ruvu, i kako je rekla, još nekoliko godina se nosila paorski, a onda sve manje.

Učiti mlađe

Iako se već dugi niz godina nosi »gospodski«, nije zaboravila kako se *poveziva* svilena marama. S radošću nam je o tome pričala kako bi sve sestre uvijek ona povezivala i da joj je taj posao išao od ruke i s lakoćom. A tako je i danas. Za tili čas, iako je već prošla osmo desetljeće života, se povezala u maramu »na dva kraja«. I to ne makar kako...

»Toliko sam povezala ti svileni marama da je to štogod. Eto, išlo mi. Volila sam da to lipo izgleda i da krajevi lipo stoje, a volim to vidit i danas. Povezivanje marama sam sama usavršila. Najbolje je kad se žena sama poveziva, jel ona osti kako joj najbolje 'leži' na glavi. Marama mora imat tri mrske sa strana da bi lipo stojala. Ona prva je dublja mrska, druga ja malo pliča, a treća još pliča. Kad se tako namisti, onda marama sve dubi na glavi. Bitno je imat i dobru kartonsku formu i papir u marami. Sve to tri znat, to je iskustvo. Kadgod su atlaske marame imale svoju čvrstinu, pa i je bilo lakše vezat, a one posli rata su bile mekane i labave. Danas se to nema ni di kupit. Kadgod se kod nas u Subotici moglo kupit u *Nami*, a di su i pravili, ne znam. Zdravo smo tom oblačenju i povezivanju pridavali pažnju«, priča Gabriela Sudarević.

Danas povezane marame »na dva kraja« se mogu vidjeti jedino na *Prelu sićanja* i na *Dužijanci*, eventualno na *Velikom prelu*, ali se mlađe generacije ne znaju povezati.

»Naravno da ne znaju. Kako bi i znali kad se to sad ne koristi. Triba i naučit i kad bi se povezivale žene bar par puta godišnje, još kako bi naučile. Istina, triba strpljenja i prakse, al kad se nauči onda nije teško«, kaže iskusna sugovornica i savjetuje kako se marama nakon povezivanja i nošenja obvezno treba razvezati, premotati i tako čuvati.

Ne smije se glačati ili prati u stroju za rublje nego je treba s posebnom pažnjom čuvati od zaborava.

Ž. V.

O prezimenima bačkih Hrvata (XXXV.)

Orčić

S tarogrčki pisac **Plutarh** zabilježio je jednu anegdotu, koja ima svestremensko značenje. Jedan stranac upitao je spartanskog kralja **Agesilaja** zašto njegov grad nema bedeme. Kralj mu je pokazao na svoje ljude i rekao: »Ovi ljudi su bedemi Sparte«. Doista, jedan grad čine u prvom redu njegovi žitelji, a tek onda građevine.

Demografski i gospodarski rast Subotice u drugoj polovici 18. stoljeća ne može se razumjeti bez barem letimičnog pogleda na prethodno razdoblje, koje je bilo obilježeno borbom za голу egzistenciju. Bačka je na koncu 16. stoljeća zabilježila ozbiljan demografski pad, koji je zasigurno pogodio i Suboticu. Opustjele krajeve su tijekom 17. stoljeća popunile hrvatske obitelji, koje su dolazile sa svih strana. Nažalost, o ovom razdoblju zna se veoma malo, uglavnom na temelju svjedočenja pojedinaca u 18. stoljeću. U svakom slučaju, do izbijanja Bečkog rata 1683. hrvatski rodovi u Bačkoj dosegli su toliki broj da su mogli obrazovati vojne postrojbe. U nizu hrvatskih naselja po značenju su se izdvajali Sombor i Subotica. Upravo su žitelji ovih gradova iznijeli glavni teret svih krupnijih bitaka, koje su donijele kraj osmanskoj vladavini u Bačkoj. Uspomena na ratne dane 1686. – 1697. predstavlja i dalje neiscrpnu inspiraciju za razne komemoracije. Doista, za to postoje realne osnove. Senčanska bitka 1697. je, primjera radi, okupila nekoliko nacionalno i vjerski mješovitih zajednica pod zajedničkom zastavom: Somborce, Subotičane, Segedince...

Zagrebačko plemstvo

Međutim, Hrvati Somborci i Subotičani relativno su rano uvidjeli da im vojnički poziv ne može osigurati ni pristojan život, a kamoli prosperitet za kojim su, kao svjesni ljudi, čeznuli. U međuvremenu su u Sombor i Suboticu navršili deseci pa i stotine obitelji iz drugih krajeva (Gornje Ugarske, Hrvatske, Slavonije...), koje su donosile svoja znanja i iskustva. Pored toga, na čelu Bačke županije i Kalačke nadbiskupije nalazio se rođeni Hrvat (Croatico genere natus) **Gabrijel pl. Patačić od Zajezde**, koji je zdušno podupirao napore svojih subotičkih sunarodnjaka. Sve to skupa je doprinijelo da Sombor i Subotica još u prvoj polovici 18. stoljeća dobiju posebne statute, koji su bili regulirani pravnim dokumentima (elibertacijskim poveljama). Negdje usred tih procesa u Subotici se pojavljuje obitelj Orčić, koja vuče korijene iz Zagrebačke županije. Bačka županija je naime 1776. potvrdila **Matiji i Juraju Orčiću** plemstvo na temelju isprava, koje su njihovim precima izdane u Zagrebu. Matijin istoimeni sin je

također dobio od Bačke županije svjedodžbu o plemstvu (1820.). Matija stariji je predač **Lazara Orčića**, jedne od istaknutih figura u političkom i društvenom životu Subotice.

Lazar Orčić

Matija Orčić je 22. II. 1756. sklopio brak s **Anom Horváth**. Daljnja genealogija izlaza ovako: **Mihajlo** (r. 29. IX. 1769.) i **Terezija Stipić** (vj. 18. XI. 1787.); **Luka** (18. X. 1802.) i **Dominika Peić Tukuljac** (vj. 3. XI. 1819.); **Antun** (r. 16. I. 1833.) i **Klara Kujundžić** (13. XI. 1850.); **La-**

zar (9. II. 1867.) i **Josipa Kopunović** (vj. 19. XI. 1890.). Posljednji par u nizu su roditelji Lazara, odvjetnika i društvenog radnika. Zajedno s **Gavrom Čovićem**, **Andrijom Mazićem**, **Andrijom Čakićem**, **Remijom Miljačkim Matak**om i **Markom Peićem Tukuljem** Orčić je pronio hrvatsku zastavu kroz ulice Subotice, od hotela *Hungaria* do Kossuthove ulice (danas Korzo) 10. XI. 1918. Početkom studenoga 1919. veliki župan Subotice **Stipan Matijević** imenovao ga je za gradskog bilježnika. Na osnivačkoj sjednici Privremenog odbora subotičkih sportskih društava (Bačka, Šport, SAND, Bunjevac, Građanski STC i Viktoria) 5. VII. 1920. izabran je za predsjednika. Jedan je od članova osnivača Prosvjetnog društva *Neven* (31. VIII. 1920.), u čiji je odbor ušao. Također je sudjelovao na osnivačkoj skupštini Bunjevačko-šokačke stranke 10. X. 1920. Dana 3. XII. 1920., u okviru svečane sjednice Prosvjetnog društva *Neven* u Katoličkom krugu, održao je predavanje o prosvjetnom radu **Ilije Kujundžića**, koji je tom prigodom svetkovao 40. godišnjicu svoga misnikovanja. Dana 22. VII. 1921. vjenčao se s **Jelisavetom Crnković** u crkvi sv. Roke. Umro je uslijed operacijskih komplikacija 17. VI. 1933. Sahranjen je dva dana kasnije. Njegov sprovod prerastao je u gotovo nacionalnu manifestaciju. Sprovodni obred održao je biskup **Ljudevit Budanović** uz asistenciju nekoliko svećenika.

Čvarkov salaš u Stantićevom šoru

U Stantićevom šoru, koji je bio u okolici Đurđina, najpoznatiji salaš bio je Čvarkov. Zanimljivo, vlasnik nije bio **Stantić** već **Dulić**, ali nije živio u njemu nego ga je izdavao u arendu. **Marko Dulić Čvarak** važio je za najbogatijeg čovjeka u kraju, a priče o tome kako je stekao toliko bogatstvo i kako ga je trošio prepričavaju se i današnjim naraštajima. U ovome tekstu nećemo pisati o njemu, osim što je interesantno spomenuti da je pored

U lijevome kutu fotografije vidi se *bireš* kako pazi na kраве i bikove koji su bili na ispaši. Pored ovih životinja, Stantićevi su imali i konje, ovce te svinje. Iza *bireša* je staja, a od objekata uočavaju se još i kokošinjac i veliki salaš. Na fotografiji je i jedan od dva bunara, a na dnu dvorišta mogu se vidjeti sedam velikih klupa od trske. Bio je to materijal s kojim su se pokrivali salaši, staje i kokošinjci i zbog njezine velike primjene svake godine se sjekla nova iz kanala, da bi se stvarale zalihe. Iza trske izdiže se nekoliko bagremova (*dračova*), a u pozadini se vidi šumarak od susjednog salaša.

Uz fenjer sijao

Fotografija je nastala 1940-ih kada je Joso bio kao ratni zarobljenik u Njemačkoj. Ondje je bio četiri godine, a za to vrijeme Janji je puno pomagao djever Jakov.

»Jašo je pogađao žene koje su Janji pomagale praviti taranu, kuvat, mazat salaš i staje... Zdravo je bilo puno posla, ne bi ona to mogla sama poraditi. Tribalo je kuvat na 10-15 kopača, naranit dicu, bireše«, priča nam Đulka i pojašnjava da je *bireš* bio naziv za slugu koji je hranio kраве i svinje.

Oni su spavali u *košari*, dijelu gdje je bilo čisto, imali su drveni krevet ondje, a gazdarica im je kuhala. Đulka kaže da su *bireši* dolazili iz Bajmaka i Tavankuta, jer u Đurđinu nije bilo sirotinje.

Pored *bireša*, česti radnici na salašu bili su kopači. Đulka se sjeća kako su gazde kopače pronalazili u selu:

»Odeš prid mijanu i kažeš triba mi toliko i toliko kopača. Uvik je bio jedan bandaš – vođa i taj i je dovodio na njivu. Gazdarica im je kuvala ručak i užnu. Ilo se kiselne, kruva i slanine za ručak. Petkom krumpira i sira. Na podne su bile pogače s pekmezom, trenicanim jabukama, tarane, mesa...«

Kako bi nam dočarala koliko puno je obitelj Jose i Janje Stantić radila, Đulka spominje godinu kada je u jesen padalo puno kiše i nakon što se razvedrilo, Joso je dan-noć sijao kako bi sve stigao.

»Prid Božić se razgalilo i on je uz fenjer i noćom sijo 11 dana!«

Joso nije izgubio zemlju za vrijeme konfiskacije jer je bio član zadruge, ali kada je došla 1948. ostao je na 17 jutara, jer je to bio *maksim*. Sve preko maksimuma država je uzimala. Zahvaljujući tomu što je bio u zadruzi Joso nije izgubio svoj, tj. roditeljski Gurđin salaš te se vratio na njega.

J. D. B.

ovako velikoga salaša i pet lanaca *ledine* živio također u svome, još boljemu ne salašu već kaštelu. Naša kazivačica **Julijana (Đulka) Francišković**, rođ. **Stantić** kaže kako je Čvarkov kaštel bio smješten u blizini *Šokšić šku-le*, ali preko puta kanala i da je imao »velike sobe, patos, agregat na struju, radio...«.

Bireši

Godinama su zemlju oko Čvarkovog salaša obrađivali **Gurđini** – obitelj **Antuna Stantića**. Devedeset lanaca zemlje Antun je obrađivao, a imao je i puno *josaga* te su se zbog toga kao arendaši preselili sa svoga, na veći – Čvarkov salaš. S početka je Antun zemlju radio s djecom, a kasnije je na imanju ostao najmlađi sin **Joso** – **Mizimac**, stric naše kazivačice.

Antun je sa suprugom **Cilikom** odselio u Bajmak, a od njihovih šestero djece u Stantićevom šoru ostala su im dva sina – **Jakov** i **Joso**. Budući da je Jakov vrlo rano ostao udovac i bez djece, živio je s Josom i njegovom obitelji, suprugom **Janjom** i četvero djece na salašu.

Na fotografiji se vidi Jakov s nećacima – troje od četvero Josine djece. Cilika i **Adam** su kod njega, a Joso je nekoliko metara dalje. Na fotografiji nedostaje najstarije djetete, **Ana**.

Ponovno pod maskama

Veselo je bilo 9. veljače, kada su se nakon dvije godine pauze ponovno okupili *Hrckovi* prijatelji, učenici od prvog do četvrtog razreda osnovne škole i oni malo mlađi – vrtićanci. Svi oni u programu su cjelovite nastave na hrvatskom jeziku, a ovoga puta bilo ih je oko 150 na dvosatnom druženju u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Vesela ekipa uživala je u pjesmi, plesu, izazovima, raznim zadacima i naravno u reviji maski. Tako je među raznovrsnim maskama žiri imao zadatak odabrati one koji su bar mrvicu bili bolji ili imali kreativniju masku.

Prvu nagradu za najkreativniju masku osvojila je **Lana Stantić**, učenica 4. razreda OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina koja je bila prerusena u Mozarta, drugu nagradu u liku žabe dobila je **Emanuela Vukmanov Šimokov**, također učenica 4. razreda, ali iz OŠ *Matko Vuković* iz

Subotice, dok je treća nagrada pripala prerusenim slonovima, **Medeji** i **Magdalen** **Mihaljević** iz vrtića *Petar Pan* iz Tavankuta.

Nagrada za najbolju masku u kategoriji odraslih pripala je učiteljici – generalici **Verici Farkaš** iz Đurđina, a nagradu za najbolju grupnu masku dobila je OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice, koji su se (sva četiri razreda i učiteljice) maskirali u karte. Ovaj veliki, živi špil karata bio je upečatljiv tijekom cijelog maskenbala.

Osim spomenutih i nagrađenih škola, na maskenbalu su sudjelovali i učenici OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta, OŠ *Ivan Milutinović* iz Male Bosne, te vrtići *Marija Petković – Sunčica*, *Marija Petković – Biser* i vrtić pri školi *Vladimir Nazor* iz Đurđina.

Hrcko je na kraju zatražio i nekoliko zadataka, koje su svi nazočni uspješno riješili, a potom je slijedila nagrada za sve sudionike. Tako je s maskenbala svako dijete otišlo doma s darom u ruci.

Osim ovoga maskenbala, *Hrcko* će u narednom periodu obići i sve druge škole gdje se izučava izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, a prvi takav susret zakazan je za 20. veljače u Sonti.

Maskenbal je organizirala NIU *Hrvatska riječ* (podlistak za djecu *Hrcko*) uz potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Više fotografija s maskenbala možete pogledati u podlistku za djecu *Hrcko*, te na Facebook profilu NIU *Hrvatska riječ*.

Ž. V.

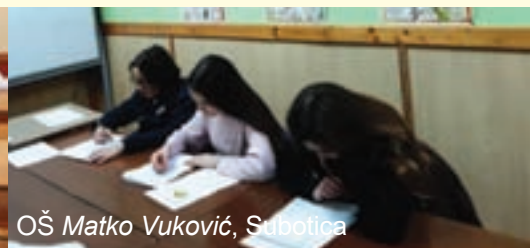

U Subotici i okolici održana školska razina kviza *Čitanjem i do Londona*

U srijedu, 8. veljače, učenici koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku iz viših odjela osnovnih škola iz Subotice, Tavankuta, Male Bosne i Đurđina, sudjelovali su na školskoj razini kviza za poticanje čitanja *Čitanjem do zvijezda*. Inače, to je kviz Knjižničarskog društva Međimurske županije koji u našoj sredini provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*. Kviz je ove godine posvećen Londonu te su knjige koje je trebalo pročitati na istu temu – Sir **Arthur Conan Doyle**: *Sherlock Holmes: Grimizna istraga*; **Krunoslav Mikulan**: *Pekinezer*

OŠ *Vladimir Nazor*,
Đurđin

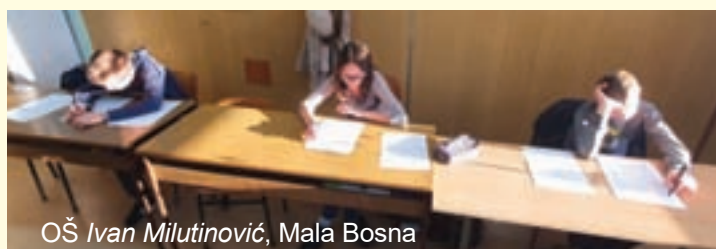
OŠ *Matko Vuković*, Subotica

Princ u službi Njezina Veličanstva i **David Walliams**: *Zvijer iz Buckinghamske palače*.

Nakon sumiranja rezultata online testa znanja u svim školama

formirane su tročlane ekipe koje se sada pripremaju za narednu razinu natjecanja. Županijsko (međuškolsko) natjecanje je planirano za drugu polovicu ožujka i svi ga s nestrpljenjem očekuju jer će tada biti donijeta odluka tko će predstavljati Vojvodinu na nacionalnoj razinu koja bi trebala biti održana u Čakovcu u svibnju.

B. I.

OŠ *Ivan Milutinović*, Mala Bosna

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobozadni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 45. a Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

o g l a š a v a RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE PLANA DETALJNE REGULACIJE SOLARNE ELEKTRANE SNAGE 9999 KW S TRASOM PRIKLJUČNOG KABLOVSKOG VODA I MULTIMODNOG VODA NA TERITORIJU GRADA SUBOTICE

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice* broj 3/2023.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 20. veljače do 6. ožujka 2023. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 20. veljače do 6. ožujka 2023. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 21. 2. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišća emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

U zajedničkoj organizaciji
Rimokatoličke župe
Sv. Jakova, apostola
i

Hrvatsko kulturno umjetničko-prosvjetnog društva
Matoš
iz Plavne

čast nam je pozvati Vas na

POKLADNI BAL

koji će se održati u vatrogasnom domu

18.2.2023. od 19,00 sati

Radujemo se Vašem dolasku!

ulaz 1500,00 din.

Ulaznice možete nabaviti kod Igora Probojčevića ili kod župnika

Nogometni vrh vrhova

Modrić u društvu velikana

Da je bilo malko više sreće u finalu Svjetskog nogometnog prvenstva u Rusiji 2018. godine, Hrvatska bi postala prvak svijeta, a **Luka Modrić** bi postao članom najekskluzivnijeg društva u povijesti najpopularnijeg sporta svih vremena. Naime, nogometni *Mount Everest* ili vrh vrhova je osvajanje tri najveća naslova: Svjetsko prvenstvo, Liga prvaka i Zlatna lopta (nagrada za najboljeg nogometaša godine). Do današnjih dana to je pošlo za nogom samo osmorici veličanstvenih: **Bobby Charlton** (Engleska), **Gerd Müller**, **Franz Beckenbauer** (Njemačka), **Paolo Rossi** (Italija), **Zinedin Zidan** (Francuska), **Rivaldo**, **Ronaldinho** i **Kaka** (Brazil). Najboljem hrvatskom nogometašu svih vremena nedostaje, već spomenuti, naslov prvaka svijeta, ali i s naslovom viceprvaka svijeta i naslovom najboljeg igrača na SP-u, čini se kako je on praktički deveti na tom »popisu besmrtnih«.

Lukin peti naslov

Igrajući u madridskom *Realu* kapetan hrvatske reprezentacije Luka Modrić osvojio je pet puta naslov svjetskog klupskog prvaka. Prvi puta se na slavodobitnički podij popeo 2014. godine, a potom su slijedili naslovi i 2016., 2017. i 2018. godine, te ovaj netom osvojeni ove 2023. godine. U finalnom susretu protiv iznenađujućeg finalista *Al Hilala* (Saudijska Arabija) koji je u polufinalu izbacio favoriziranu momčad *Flamenga* (Brazil), Luka je

igrao do 74. minute i dao veliki udio u pobjedi višestrukog europskog prvaka (5:3). U trenutku kada je napuštao travnjak njegova momčad je imala veliku prednost od tri gola (5:2), a Modrić je već mogao slaviti svoj 22. sportski naslov u majici *Real*a. Inače, pobjeda na Svjetskom klupskom prvenstvu je 100. naslov u riznici kraljevskog kluba iz glavnog grada Španjolske.

Budućnost

Vitalni kapetan *modrih* zagazio je u 38. godinu (rođen 9. rujna 1985.) i kontinuitet njegove aktivne profesionalne igračke karijere stalno je u sferi interesiranja hrvatske i španjolske, ali i svjetske javnosti. Spekulira se o njegovom ostanku u bijeloj majici *Real*a i mogućem završetku karijere u klubu s kojim je osvojio sve što se može osvojiti, ali sve češće se govori o mogućoj Lukinoj selidbi na Bliski istok u neki od bogatih arapskih klubova. Baš kao što je to nedavno učinio njegov nekadašnji klupski kolega **Christiano Ronaldo** (*Al Nassr*, Saudijska Arabija). S druge strane, hrvatsku javnost interesira koliko dugo će trofejni kapetan predvoditi *vatrene*. Za sada je sigurno kako će Modrić ove godine istrčati u reprezentativnoj majici u kvalifikacijskim susretima za prestojeće Europsko prvenstvo i na Finalnom turniru Lige nacija (lipanj). A što će biti poslije, to jedino Luka zna...

D. P.

KOŠARKA

Cibona – Bosco 118:68

U susretu 20. kola Prve Hrvatske košarkaške lige *Cibona* je na svom parketu svladala *Bosco* s golemih 50 poena razlike, što je jedan od rekordnih rezultata u povijesti hrvatske klupske košarke. Na poluvremenu je bilo čak 40+ razlike (71:31) i činilo se kako je ozbiljno ugrožen rekord iz susreta *Splita* i *Hermes analitice* (125:59) iz 2021. godine, ali je momčad nekadašnjeg prvaka Europe u nastavku susreta malo usporila i zadovoljila se dovoljno visokom pobjedom.

NOGOMET

Pobjeda Hajduka

Nakon dva uzastopna poraza, nogometaši *Hajduka* prekinuli su crnu seriju i pobjedom na gostovanju kod *Varaždina* (4:1) vratili se u potjeru za *Dinamom* koji je, pak, minimalno slavio u domaćem duelu protiv *Istre* (1:0). Zahuktala *Rijeka* je, na svojoj Rujevici, svladala *Goricu* (2:0) i ubilježila treću uzastopnu pobjedu. *Osijek* je doma odigrao samo 0:0 sa *Slavenom*, dok je *Lokomotiva* s 4:0 protutnjala kroz *Šibenik*.

Tablica: Dinamo 49 (-1), Hajduk 41, Osijek 35, Slaven 29, Istra, Varaždin 27, Lokomotiva, Rijeka 25, Šibenik 16, Gorica 9.

POGLED S TRIBINA

Ćiro

U srijedu, 15. veljače, na zagrebačkom Mirogoju u Aleji velikana bio je sprovod trenera svih trenera **Miroslava Ćire Blaževića** (tekst je zbog tiskarskih rokova pisan par dana prije). Tjedan dana prije, dan uoči njegovoga 89. rođendana, zauvijek je prestalo kucati srce legendarnog trenera *Dinama* i hrvatske nogometne reprezentacije. Bijeli šal oko njegovog vrata te povijesne 1982. godine postao je nezaboravnom metaforom za osvajanje toliko iščekivanog naslova prvaka nekadašnje zajedničke države. (24 godine od osvajanja posljednjeg naslova – 1958. godine). Sljedeće godine *modri* su osvojili naslov Kupa Jugoslavije (1983.), ali je Ćiro ubrzo napustio *Dinamovu* klupu i otišao put Švicarske, gdje je svojevremeno godinu dana (1975.-'76.) obnašao dužnost izbornika nacionalne selekcije. Povratkom u državu gdje je aktivno igrao nogomet (1964. – '66., Sion) i započeo trenersku karijeru (1968. – '71., Vevey), Blažević osvaja naslov prvaka s *Grasshoppersom* (1984.) i potom ubrzo postaje živa nogometna legenda koja će sljedećih nekoliko desetljeća predvoditi brojne klubove i reprezentacije. Do preuzimanja hrvatske nogometne reprezentacije 1994. godine sjedio je na klupi *Prištine*, ponovno *Dinama*, *Nantesa* (Fra), *PAOK-a* (Gre) i treći puta *Dinama* koji se u tom razdoblju zvao *HAŠK Građanski*. Osvajanjem trećeg mjesta na Svjetskom prvenstvu u Francuskoj 1998. godine postao je najuspješniji hrvatski trener, a svjetska bronca otvorila mu je, nakon napuštanja reprezentacije (2000.) vrata sljedećih čelnih trenerskih pozicija: Iran (reprezentacija), *Osijek*, *Dinamo*, *Mura* (Slo), *Varteks*, *Hajduk*, *Xamax* (Sui), *Zagreb*, Bosna i Hercegovina (reprezentacija), *Shanghai Shenhua* (Chi), Kina U23 (reprezentacija), *Mes Kerman* (Iran), *Zagreb*, *Tuzla* (BiH) i *Zadar*. Bilo gdje je radio, Ćiro je ostavio neizbrisivi žig svoje nadaleko glasovite osobnosti, a tribine iza njegove trenerske klupe su uvijek bile prepune. Mnogi će reći upravo samo zbog njega i njegove poznate teatralnosti, eksplozivnosti i temperamenta. I kada se trenerski umirovio, Miroslav Ćiro

Blažević nije mirovao. Zbog svoje osobnosti, ali i izuzetne tjelesne i nadasve mentalne kondicije, nastavio je suvereno biti dio nogometne javnosti. Novinari su ga često zvali za izjave i komentare, a televizija snimala u brojnim prigodnim prilikama. Jer Ćiro je uvijek bio lak na jeziku i spreman za verbalnu bravuru. Tijekom proteklih 20 godina izlaženja *Hrvatske riječi* nekoliko puta sam, kao urednik sportske rubrike, razgovarao s njime, a jedan od tih intervjua je objavljen u upravo objavljenoj knjizi *Fragmenti – izbor intervjua 2003. – 2023.*, tiskanoj u povodu jubileja našeg i vašeg tjednika.

Vatreni iz Francuske '98., pod njegovim vodstvom, postavili su temelje na kojima danas postoje živi hrvatski reprezentativni nogomet druge i treće momčadi svijeta. Izbornik **Zlatko Dalić** posvetio je broncu iz Katara svome učitelju Ćiri, odajući u trenutku velike nacionalne euforije golemu počast »treneru svih trenera«.

Našem Ćiri. Jednom jedinom.

Počivao u miru.

D. P.

Umotvorine

- * Skloni se sebi s puta!
- * I najjači su na nekog slabi.
- * Karakter čovjeka je njegova sudbina.

Vicevi, šale...

Jučer sam se šetala po gradu s ciglom u ruci i osmijehom na licu. Svi su se sklanjali s puta i ustupali mi mjesto. Budite uvijek nasmijani – to budi dobrotu u ljudima.

Javlja se muž svojoj ženi iz inozemstva:

– Draga, razmišljao sam da se vratim iz Švicarske za stalno. Mnogo trpiš. Što vrijede novci koje ti šaljem kad se vidimo samo dva tjedna godišnje?

– Ma jaka sam ja, izdržat ću. Samo ti šalji!

Mudrolije

- * Kada shvatite da ne možete postići svoj cilj, ne mijenjajte cilj – mijenjajte postupak.
- * Ako si uradio po osjećaju, makar najviše pogriješio, nisi pogriješio.
- * Riskiraj! Ako pobijediš, bit ćeš sretan; ako izgubiš, bit ćeš iskusan.

Vremeplov – iz naše arhive

Tute u Plavni, 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Vašange

Blenem u televizor, zasmijavam se uglas. »Božem prosti«, veli meni moja žena »šta je tako smišno?«. »Gledaj ovaj cirkus naš.« »Baš imam vrimenta, ko će skuvat užnu«, okrene se i ode u kujnu. Gustiram, nije dobro kad rodzam, pa nabrajam, e ko će ženi trevit. Vrtim kanale pucetom. Na nikom stranom kanalu vašange. Gledim kako se mladi, stari vesele. Padne mi na pamet kad smo mi ko dica vašangovali po salaši. Bila je te godine jaka zima. Bać Felo nama dicama izdivanio kad je on bio deran kako se išlo u vašange po salaši. Mi tad čavrgani izgustirali ić u vašange kugod bać Felo. Skupili se mi na našem salašu. Plan je pao, di kako. Šnjotamo kako se opraviti da budnemo kugod strava. Svaki od nas dono leveša ma kaki, najviše poderani. Navukli labošaka, poklopaca, tepcija, stari pladnjova, izuljani varnjača i sve što smo našli a nije za asniranje. Isprva smo gustirali di ić jel smo se bojali bisni vašaka. Plan je skockan. U maloju kući nam majka dala da se opravimo, još oni starija čeljad dala savit kako da budnemo kogod bubuši. Oblačio je svako šta je imo od ronđa, jel bila je ciča zima. Iz odžaka dida je dono na lopati gari, pa smo se mackali po licu, ma di je ko tio. Zdravo smo strašni bili prid špiglom tako namršeni čađom, ružom umazani usana, natakareni šubara na glavi. Kožuve smo privrnili postav. Svaki je imo zviždaljku, zvono za pasom, manilom zavezano oko trbuva. Poklopici od labošaka u šakama, pa udaramo tako u orcanje, sve se naše vaške poplašile. Jedan od nas je znao svirat u tamburu, pa zapivali. Jevo naši vašangara, od salaša do salaša. Dida nam nalio po čašicu vina i veli »umireni budnite u piću«. Skoro se spušto mrak. Prvi je nosio bundevu isičenu ko bubuši, a pod njegov fenjer, svitli ko straota. Vikali smo na putu »idu vašange radosne, prave veliku larmu«. Prvi komšija je bio bać Vranje, njev unuk je isto bio med nama. Imali su vaške bile, velike a bisne, ni jedan nije smio tisnit na nas, tu halabuku i straotu. Ajte vašange naše, svi se smiju pa ne mogu pripoznat svoje unuče tako namršeni, po di koji kenjačom umackan. Maćak se sav nakostrišio pa biž na tavan. U ambetušu su nas primili, a mi konteni poljubimo komšiju bać Vranju. Smija ma koliko. Niko nije bio uvriđen. Nasuli su nam po čašicu vina. Ženska mlađa čeljad nisu smili ni koracit iz salaša da ne bi bili izmazani od gareži šminke. Tamburaš svira, zvonimo, udaramo, pivamo »evo naši vašangara« stižu pa tiraju zimu što dalje. Po tom velikom snigu pravimo prt pa kod komšije Vece. »Ajte«, pa viče »paz'te pulini su pušteni da ne ugrizu«. Kad smo mi onda počeli orcat, čitava Frljaza se uzbunila. Jedan od nas je imo bič pa kad pukne, još konji u košari su drčali, ne vaške koje se oma zavukle u bunju. Bać Veco »ajte, dico«, a mi skoči u zagrljaj pa ljubimo, redom. Dragost velika, nasmijana lica. Snaš Luca nas ponudila fankima s pekmezom, idemo sve mljackamo. Tako namrčenima nije smetalo ugrijeti se vrućim fankima, čašom kevedinke. Nigdi se nismo dugo zadržavali. Došli do Bać Marka Nimačke, a on je bio malo naglup. Pa kad smo banili so tim ponjavama, bundevom, lampašom i grajom, on izno pušku pa opali jedan u ajer. Mi poligali u snig, snaš Marija vikne »Marko, to su komšinska dica, vašange«. »Joj, Bože«, kaže on, »ajte, dico«. Ja mislio da kaki vandrovači napadaje na salaš. Mi se poplašili pa jedva počeli malo orcat. Pedaspa (kaštiga) od bać Marka je ustravila i nas, vidili oni koliko je sati, izneli u ambetuš vina a snaš Marija pogače s orasima. Friško smo poili pa dalje od salaša do salaša. Čitav šor smo uzbunili, al i nasmijali. E, to je bilo lipče neg sad blenit u televizor.

Rič po rič

Jel nam triba jel ne triba

Piše: Željko Šeremešić

Posmišćale se. Baka Janja donela kuvani kukuruza pa nudi. Ja prvi oma skočio koštat. Tog u naše kuće više nema za ponuditi. Gledim, slušam i ko da se baš danaske i nećemo divanit od čega važnog. Dobro da sam pomislio kad će strina Evča: »Eto, čeljadi, pritisla nas zima. Svi se pozavlačili. Sam triba ložit, trošit drva, pelet jel struju. Ta šta će nam zima. Ta na onom televiziro sam divanu kako će se puno potrošit za ugrijat se. A študiram, imu i pravo. Ajd što j' zima al fala Bogu što ni snig zagruvo. Sam bi imali šta čistiti. A ovako i dica držu nos kod kuće. Imu ti mobilni pa im ni dosadno. Jedino se bojim da ne potraje, pojišćemo se međ sobom od dosade. Ko j' izmislio tu zimu i ladnoću. Niku noć sam još sanjala da j' spo snig do trbuva, pa ga se ne mož nabacat. Od stra sam se probudila. Eto do dragi Bog da našoj vlasti ni zima, može raspravljat u glavne varoši i rešavat naše potrebe. Tamo vala ni taka zima«. Eto, ko da j' kogod poljo vrilom vodom baka Janju, ko oparita skočila. »Ta, Evča, tebe su vrane mozak popile. Ta kad zima ni valjala? Ta kad ni snig valjo? Ta, ka' j' bilo zime prave, ni bilo ni ovaki boleština! Sade mal-mal, pa nas kaka saradža zadesi. Eto mal minusa što b' rekli i svi se oma pozavlačili. Sve posijano će se posmrzavat. Zemlja žedna. Ka' j' prija spo snig, lipo se posijano sačuvalo od ladnoće, a ka' se snig otpušćo, zemlja dobila vode baš koliko triba. Sade evo snig će možda za Uskrs, a ladnoća sade pa ćemo možda sutra it u gaća. Pa kad onda za Uskrs opali mrazonja jel snig, ošlo sve k vragu. Ta ni mala dica tako ne divanu ko ti«. Baka Manda sva snuždita objašnjava kako j' uvijek zimi tribalo ložit, kako su kadgod bile velike zime. »Ta danaske bi svi komociju. Da vala u gaća špaciru po kuće. Ta danaske smo vala bogatiji neg što smo prija bili. Glete sam koliko i kaki kabata imate na rafu i cipaela ispid praga«, baka Manda će. Baka Marica ni zere ni čekala: »Evča moja, ta šta ti to opet luplješ. Pa ka' smo se mi sniga i ladnoće plašili? Ta i kad je bio snig da se na drugu stranu sokaka ni vidilo, išla su se dica a i mladi sonat na kraj sela, gućesa se sigrat, grudvat. Ladno ne ladno, padalo ne padalo, radilo se. Ta svi išli za svojim putem. Sam je stariji svit ložio i špornjeve čuvo«. Vidi ti vraga pa i baka Tonka će oma štagod reć: »Evča, sam kad se ti brineš za one što nam gaće i čakšire kroju. One u velike varoši. Ta, Evča, njima ni ka' j' najveća vrućina ne smeta a ni ka' j' najladnije. Njima svejedno jel zima jel ni zima. Ta oni možda i ne znu jel zima. Oni njevo što im triba skrutu. Nit ladili, nit ložili«. Vidim došo red na mene. Gledi baka Janja u mene, pa će sad već ko uvik: »Ajd, gukni«. »Za tu politiku jel nam triba jel ne triba zima za atar i posijano, jel se šta više jel manje troši, jesu oni skrutili više jel manje već ste sve rekli al ja mogu reć da mlogo dice nisu ni vidili redovnu zimu, a kamol redovnog sniga. To cigurno znadem. Grudvat se i sonat, to na televizije vidimo kad pušću prid Božić. A za 'gućes' možda ni jedan učitelj ni ni čo u škole, a kamol da ga se sigro. Tribala jel ne tribala zima, pa nju j' dragi Bog izmislio. Pa vala onda i triba da bude.«

U NEKOLIKO SLIKA

Pokladno jahanje, Sonta

Nasuvo tista

»**S**vakdašnje jilo, koje se kuhalo u svakoj kući«, tako s nekoliko riječi **Svetlana Zec** iz Sonte opisuje naš ovotjedni recept.

Kuhalo se često, jer meso je bilo rijetko na stolu, pa se nasuvo tista s dosta masnoće, kako bi jilo bilo što kaloričnije, često pripremalo. Zimi se jilo sa zimskom ukišljenom salatom, s proljeća sa zelenom salatom, kasnije kada je u vrtovima bilo kupusa pravila se kupus salata. »Salate su bile sezonske, a nasuvo tista kuhalo se cile godine. Kuha se i danas. Naše goste iz Slovenije ja obvezno dočekam s ovim jilom. I djeca kada dođu na odmor traže nasuvo tista«, kaže Svetlana, koja je za naš *KuHaR* i pripremila ovo jilo.

Sastojci:

pet jaja
0,5 kilograma brašna
5 očišćenih krumpira
3 glavice luka
3 pune jušne žlice masti
2 jušne žlice paprike
sol

Priprema:

Od jaja i brašna zamijesi se tvrdo tijesto. Može se malo ostaviti na sušenje, a može se i odmah razviti. Tijesto se razvalja oklagijom i isječe na trake i rukom se trzaju valjušci. Kuha se u kipućoj vodi, a gotovo je kada se valjušci podignu na površinu. Kuhani valjušci isperu se u hladnoj vodi i ostave.

Posebno se skuha pet krumpira, oljuštenih i izrezanih na kocke. Kuhani krumpir se izgnječi žlicom i ostavi na stranu.

Na masti se prži narezani luk dok ne postane staklast. Doda se zatim u luk paprika i miješajući još malo ostavi na vatri.

U posudu se prvo stavi kuhani krumpir, crvena zaprška i na kraju tijesto. Sve se dobro izmiješa i može se služiti.

Uz nasuvo tista pravila se i juha. U vodu u kojoj je kuhan krumpir stavljalo se malo crvene zaprške i u juhu su se zasipali isti valjušci kao i za nasuvo, samo se malo sitnije trgalo.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
  - 6 meseci po 1 dinar ili
  - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

Pozivamo Vas
na predstavljanje udžbenika

UČIMO HRVATSKI

za predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne
kulture za prvi i drugi razred osnovne škole

Udžbenik će biti predstavljen:

23. veljače 2023.
(četvrtak) u 18 sati

u Gradskoj knjižnici
Subotica

Srdačno Vas očekujemo!

Hrvatsko nacionalno vijeće i autorice udžbenika

